

Háskóli Íslands
Hugvísindasvið
Íslenska sem annað mál

Afleggjarinn í pólskri þýðingu

*Þýðing á hluta úr Afleggjaranum eftir Auði Övu Ólafsdóttur
og greinargerð með þýðingunni*

Ritgerð til BA-prófs í íslensku sem annað mál

Ewa Waclawek
Kt.: 200869-2739

Leiðbeinandi: Þóra Hjartardóttir
Maí 2015

Ágrip

Þessi ritgerð er lokaritgerð á BA-stigi í íslensku sem öðru máli. Ritgerðin er þýðing á hluta bókarinnar *Afleggjarinn* eftir Auði Övu Ólafsdóttur sem hefur hlotið mörg bókmenntaverðlaun fyrir sitt framlag til íslenskra bókmennta. Bókin var dásamlegt lesefni og sérstök upplifun fyrir lesandann. Bókin vísar í Biblíuna og hefur mikil áhrif á lesanda. Að mati þýðanda er hún ógleymanleg. Þýðingin á bókinni var spennandi verkefni og mjög ögrandi. Með þýðingu á *Afleggjaranum* lærði þýðandinn mikið um íslenska tungu og íslenskt samfélag. Þýðandi leitaði oft ráða hjá vinum sínum og vill þakka öllum sem hjálpuðu við þýðinguna kærlega fyrir, sérstaklega við þýðingu á myndmáli.

Bókin *Afleggjarinn* var frábært lesefni sem vekur mann til umhugsunar um tilgang lífsins, dauðann og hamingjuna. Lesandinn þarf alltaf að gefa sér tíma til að hugsa um hvað liggur undir yfirborðinu. Það má segja að bókin hafi heimspekilegan blæ og er án efa ein af athyglisverðustu sögum sem komið hafa út á síðustu árum. Ég mæli með lestri bókarinnar.

Efnisyfirlit

1 kafli. Almenn umfjöllun.....	1
1.1 Inngangur.....	1
1.2 Um höfundinn.....	1
1.3 Um verkið	2
2 kafli. Kenningar um þýðingar.....	5
2.1 Efnisskipan	5
2.2 Almenn umfjöllun	5
2.3 Textategundir	6
2.4 Ólíkar þýðingaraðferðir	7
2.4.1 Hugmyndir Friedrich Schleiermacher	8
2.4.2 Hugmyndir Katharinu Reiss	9
2.4.3 Roman Jacobson og hugtakið jafngildi	10
2.4.4 Eugene Nida og jafngildi	11
2.5 Val á þýðingaraðferðum í þýðingunni	13
2.6 Samantekt.....	14
3 kafli. Greinargerð með þýðingunni	15
3.1 Efnisskipan	15
3.2 Málfræðileg vandamál.....	15
3.2.1 Notkun persónufornafna	16
3.2.2 Notkun persónufornafna og nafnorða eða mannanafna saman.....	17
3.2.3 Greinir: viðskeyttur og laus greinir	17
3.2.4 Orðaröð	18
3.3 Orðfræðileg vandamál.....	19
3.4 Menningarlegur munur	20
3.4.1 Orðatiltæki og orðasambönd	21
3.4.2 Líkingar	22
3.5 Þérun	23

3.6 Samantekt.....	24
4 Kafli. Lokaorð.....	25
HEIMILDIR:.....	26
Þýðingin.....	27

1 kafli. Almenn umfjöllun

1.1 Inngangur

Ég hef alltaf haft áhuga á bókmenntum og sérstaklega á fagurbókmenntum. Ég las bókina *Afleggjarinn* eftir Auði Övu Ólafsdóttur og fannst sagan stórkostleg og ógleymanleg. Ég ákvað að þýða hana vegna þess að hún hafði mikil áhrif á mig og að mínu mati var lestrarupplifunin mjög sálræn. Bókin virtist vera mjög erfið í þýðingu þar sem myndmál og myndlíkingar leika stórt hlutverk í bókinni. Þýðingin var mjög krefjandi og ég lærði mjög mikið af henni. Bókin hefur listrænan stíl og markmið mitt var að endurspegla hann í þýðingunni. Ritgerðin skiptist í tvo hluta. Fyrri hlutinn skiptist í fjóra kafla. Í fyrsta kafla er stutt umfjöllun um Auði Övu Ólafsdóttur og kynning á bókinni. Í öðrum kafla er rætt um textategundir og þýðingar bókmenntatexta. Síðan kemur fræðileg lýsing ólíkra þýðingaraðferða, m.a. umfjöllun um kenningar Friedrich Schleiermacher og Eugenie A. Nida. Þar á eftir verður kynnt kenningin um áhrifajafngildi og formlegt jafngildi. Í lok annars kafla greint er frá aðferðum sem þýðandinn notaði við þýðinguna og síðan er gerð samantekt. Þriðji kafli er greinagerð með þýðingunni. Þar verður fjallað um málfræðilegan vanda, m.a. persónuformöfn, greini, orðaröð og orðaval. Næst verður fjallað um menningarlegan mun þessara tveggja tungumála, pólsku og íslensku. Þar verður sagt frá orðatiltækjum, orðasamböndum og myndlíkingum. Í lok kaflanna kemur stutt lýsing á þérun og samantekt á efni þriðja kafla. Í kafla fjögur eru lokaorð og heimildaskrá. Seinni hluti ritgerðarinnar er þýðingin sjálf.

1.2 Um höfundinn

Auður Ava Ólafsdóttir er þekktur rithöfundur. Hún er líka listfræðingur og lærði listfræði í París. fæddist í Reykjavík árið 1958 og er lektor í listfræði við Háskóla Íslands. Hún hefur einnig starfað sem listfræði- og listasögukenari við Leiklistarskóla Íslands. Hún hefur sett upp myndlistarsýningar og fjallað mikið um list og myndlist í fjölmiðlum. Auður Ava sendi frá sér sitt fyrsta skáldverk, *Upphækkuð jörð*, árið 1998. Síðan komu út tvær skáldsögur, *Rigning í*

nóvember, árið 2004 og *Afleggjarinn* árið 2007. Árið 2010 kom út söguljóðið *Sálmurinn um glimmer*. Bækur hennar hafa hlotið mörg verðlaun. Til dæmis hlaut *Rigning í nóvember* Bókmenntaverðlaun Tómasar Guðmundssonar 2004 og var einnig tilnefnd til Menningarverðlauna DV í bókmenntum ári síðar.

Afleggjarinn er margverðlaunuð bók. Meðal annars hlaut hún Menningarverðlaun DV í bókmenntum árið 2008, Fjöruverðlaunin sama ár og tilnefningu til Bókmenntaverðlauna Norðurlandaráðs 2009. Auk þess vakti sagan mikla athygli í Frakklandi þegar hún kom út þar í þýðingu Catherine Eyjólfsson sem *Rosa Candida* árið 2010. Franska þýðingin fékk verðlaun í Quebec í Kanada vorið 2011.¹

Sem rithöfundur hefur Auður Ava hlotið talsverða athygli vegna þess að í verkum sínum tekst henni að lýsa hversdagslífinu á sérstakan hátt. Hún notar tungumálið á sinn hátt, ekki á hefðbundinn hátt, heldur sem listfræðingur. Sjálf segir hún:

Skáld er útlendingur í eigin tungumáli, það er hlutverk skálda að misskilja tungumálið.²

Auður segir að hún hafi snemma áttað sig á að fáir skilji og tali tungumálið eins og hún. Þannig vaknaði áhugi fyrir tungumálinu sem leiddi Auði inn á braut skáldskaparins.³

1.3 Um verkið

Afleggjarinn er saga sem fjallar um líf, ást og dauðann. Söguhetjan í bókinni, Arnljótur Þórir, er 22 ára gamall. Sagan fjallar um samskipti hans við aldraðan föður og þroskaheftan tvíburabróður sinn. Arnljótur er mjög viðkvæmur ungur strákur sem hefur áhuga á garðyrkju. Mamma hans sem lést í bíslýsi hafði líka áhuga á plöntum og ræktun. Þau mæðginin voru mjög nán, hún var sálufélagi hans. Öðru máli gegnir um pabba hans sem hefur aldrei skilið áhuga hans á plöntum og gefur oft í skyn að áhugamál hans sé ekki karlmannlegt. Sagan er í raun og veru þroskasaga söguhetjunnar. Í byrjun bókarinnar veit söguhetjan ekki hvað hn vill gera í lífinu en í sögulok

---

¹ Bókmenntir.is.

² Miðstöð Íslenskra Bókmennta 2015.

³ Miðstöð Íslenskra Bókmennta 2015.

virðist Arnljótur vera ákveðnari og þroskaðri. Til að þroskast ákvað Arnljótur að ráða sig sem garðyrkjumann í rósagarði í klaustri í Suður-Evrópu.

Trúin er tvímælalaust mikilvægasti þáttur sögunnar. Höfundur vísar oft í Biblíuna. Í upphafi bókarinnar segir söguhetjan:

Af því að ég er að yfirgefa landið og erfitt að segja til um hvenær ég kem aftur, ætla sjötíu og sjö ára gamall faðir minn að hafa síðustu kvöldmáltíðina eftirminnilega⁴

Biblíuvísanir má finna í mörgum myndum sem aðalpersónan ímyndar sér og jafnframt í allri bókinni. Til dæmis heitir bróðir söguhetjunnar Jósef. Senan þar sem Arnljótur og Flóra Sól eru í lítilli kirkju í þorpinu er mjög sérstök. Þar finnur söguhetjan málverk af Maríu með Jesúbarnið og sér áberandi líkindi með Jesúbarninu og Flóru Sól. Eftir að söguhetjan tók eftir þessum líkindum gefur höfundurinn í skyn að stelpa geti gert kraftaverk.

Skáldsagan *Afleggjarinn* hefur trúarlegar vísanir. Allt sem gerist í bókinni hefur aukna þýðingu. Hversdagslífið fær trúarlegan blæ í bókinni. Auður segir sjálf:

Mig langaði til að nálgast hið órókrétta í sálarlífi mannsins á músíkalskan hátt og gera svokallaðan hversdagsleika svolítið upphafinn, gefa honum jafnvel trúarlega merkingu, eins og í *Afleggjaranum*.⁵

Annað sem einkennir söguna er listrænn stíllinn. Myndlistin er ríkjandi alls staðar í sögunni. Í viðtali við höfund kom í ljós að margir líta á *Afleggjarann* sem myndlist. Það má segja að hún „skrifi“ myndir. Þá er átt við að myndmál og myndlíkingar í sögunni hafi ótrúlega mikil áhrif á lesandann. Viðtakandi sér með augum söguhetjunnar og tekur þátt í því sem hún upplifir.

Það er auðvelt að sjá bækur Auðar fyrir sér sem myndlistarverk, sérstaklega kallar *Afleggjarinn* næstum á að vera endurútgefin sem myndabók.⁶

Sem dæmi um listrænan stíl má nefna senuna þar sem Arnljótur ímyndar sér hvernig mamma hans dó. Hann var ekki á staðnum en samt sem áður lýsir hann senunni mjög nákvæmlega einsog hann væri vitni á vettvangi slyssins:

Ég tek mér tíma áður en ég nálgast mömmu inni í bílnum á hvolfi í hraunbollanum. Ég gef mér virkilega tíma til að gaumgæfa náttúruna, hringsóla lengi yfir staðnum, eins og kvikmyndatökumaður að taka loftmynd úr krana, áður en ég kem að mömmu

⁴ Auður Ava Ólafsdóttir (2012:7).

⁵ Miðstöð Íslenskra Bókmennta 2015.

⁶ Bókmenntir.is.

sjálfri, aðalleikkonunni sem allt snýst um. Það er sjöundi ágúst og ég ákveð að það hafi haustað snemma. Þess vegna sé ég mikið rautt og logagyllt í náttúrunni, ég sé fyrir mér eintóm tilbrigði við rautt á vettvangi slyssins: rústrautt berjalyngið, blóðrauðan himininn, fjólurauð laufin á nokkrum hríslum í nágrenninu, gylltan mosann. Sjálf var mamma í vínrauðri hnepptri peysu og storkið blóðið sást ekki fyrr en pabbi skolaði peysuna í baðkarinu heima. Með því að dvelja við aukaatriðin í sviðsmyndinni, eins og maður grandskoðar fyrst bakgrunn málverksins, áður en maður kemur að sjálfu myndefninu, þá slæ ég dauðastund mömmu á frest.⁷

Listrænn stíll bókarinnar er það sem gerir hana sérstaka og ógleymanlega en reyndist þýðandanum einnig erfiður í þýðingu.

---

⁷ Auður Ava Ólafsdóttir (2012:19).

2 kafli. Kenningar um þýðingar

2.1 Efnisskipan

Í kafla 2.2 verður rætt um þýðingar almennt. Því næst verður fjallað um textategundir (2.3). Síðan verður gerð grein fyrir ólíkum þýðingaraðferðum (2.4). Í 2.4.1 verður rætt um þýðingaraðferð sem þýskur guðfræðingur, Friedrich Schleiermacher, innleiddi. Svo verður fjallað um kenningu Katharinu Reiss (2.4.2). Næst kemur umfjöllun um jafngildi (2.4.3) og hvernig það hugtak hefur þróast frá því hinn frægi rússneski málfræðingur, Roman Jacobson, skilgreindi það. Í 2.4.4 verður rætt um Eugene Nida sem greindi milli formlegs jafngildis og áhrifajafngildis. Að lokun verður greint frá því hvaða þýðingaraðferð var valin í þýðingunni (2.5).

2.2 Almenn umfjöllun

Þýðingar eru svið sem hefur fylgt manningum frá fornu fari og segja má að þýðingar hafi hjálpað við þróun siðmenningar. Það sést sérstaklega vel þegar skoðuð eru tengsl milli nytjatexta- eða fræðitextaþýðinga og þróunar í iðnaði og vísindum. Margir vísindamenn hafa reynt að skilgreina þýðingar. Til dæmis greindi Roman Jacobson þýðingar í þrennt: Innan tungumálsins, á milli tungumála og á milli táknerfa⁸ en meira verður fjallað um þá kenningu í kafla 2.5. Þýðingar eru oft greindar eftir textategundum. Í þessu tilviki á að skipta frumtexta út fyrir marktecta og takmarkmið er jafngildi.⁹

Hvað eru þýðingar og hvernig getum við skilgreint þær? Þessara spurninga hefur verið spurt frá fornu fari. Þýðingar eru enn heitt umræðurefni í dag. Hér verður reynt að svara spurningum um eðli þýðinga.

---

⁸ Jacobson (2004:173-180).

⁹ Jacobson (2004:173-180).

2.3 Textategundir

Í þessum kafla verður fjallað um ýmsar tegundir texta. Til eru margar skilgreiningar á texta. Hér fyrir neðan verður vikið stuttlega að þeim.

Í bókinni *Þýðingar* segir Jón G. Friðjónsson að hver þýðandi þurfi að gera sér grein fyrir því hvers kyns textinn er. Greina má á milli texta í bundnu máli og óbundnu. Í íslensku má í báðum tilvikum greina á milli mismunandi stíla. Í óbundnu máli má til dæmis greina Íslendingasagnastíl, skáldsagnastíl, þjóðsagnastíl, dagblaðastíl og biblíustíl.¹⁰

Í bók sinni bendir Jón G. Friðjónsson jafnframt á að P. Newmark geri ráð fyrir þremur stíltegundum (eftir efni) sem eru mikilvægar við þýðingar:

(1)

- a. Lýsandi, túlkandi (e. expressive texts)
- b. Fræðandi (e. informative texts)
- c. Auglýsingatextar (e. vocative texts)

Að mati höfundar virðist greining Newmarks ekki vera fullkomin vegna þess að sami texti getur verið bæði t.d. lýsandi og fræðandi.

Lítum næst á textategundir samkvæmt Ástráði Eysteinsyni. Í bókinni *Tvímæli* segir hann að hverri textategund fylgi mismunandi tjáningarvenjur. Hann kynnir þrens konar textategundir, sbr. Mary Snell-Hornby:¹¹

(2)

- a. Bókmenntaþýðingar, þ.e. kvikmyndapýðingar, bókmenntir o.fl.
- b. Almennar þýðingar, þ.e. blaðatextar, auglýsingar o.fl.
- c. Sérhæfðar þýðingar, þ.e. vísindi, lagamál o.fl.

---

¹⁰ Jón G. Friðjónsson (2006:8).

¹¹ Ástráður Eysteinnsson (1996:125).

Í bókinni *Þýðingar* bendir Jón G. Friðjónsson á að marktætti eigi að vera jafngildur frumtexta. Til að nálgast þetta þarf þýðandi að finna merki um textategund. Höfundurinn flokkar mismunandi textategundir:¹²

(3)

- a. Bókmenntatexti (skáldsögur, smásögur, fagurfræðilegar bókmenntir)
- b. Fræðilegir textar (fagrit, greinar)
- c. Fræðslutextar (skólabækur, frásagnir, minningar)
- d. Nytjatexti (þýddir dagblaðatextar (fréttir), textar í sjónvarpi og útvarpi)

Hér að ofan var fjallað um textategundir frá mörgum sjónarhornum. Þar sem efni ritgerðarinnar er bókmenntaþýðing er ágætt að fjalla stuttlega um þær. Samkvæmt Jóni Friðjónssyni eru bókmenntaþýðingar þýðendum erfiðar. Ástæðan er sú að bókmenntatextar eru yfirleitt tvíræðir.¹³ Þýðandi þarf að skilja frummálið mjög vel og þýða orðasambönd og orðatiltæki yfir á markmál. Vafalaust er enn erfiðara að þýða málshætti vegna þess að hver þjóð hefur venjur sem hafa ekki jafngildi í öðrum menningarheimum. Í bókmenntum er myndmál oft ríkjandi. Það á við um *Afleggjarann* þar sem myndmál er mjög áberandi. Þá verður þýðandi að túlka þá mynd sem hann hefur í huganum því annars tekst ekki að koma myndunum til skila. Þá þarf þýðandi mjög oft að búa til nýjar setningar, breyta orðaröð og finna myndir sem eru samsvarandi í markmenningu. Til samanburðar eru fræðitextar ótvíræðir og þýðandi þarf ekki koma eins miklum skilaboðum til lesanda og í bókmenntatextum.

2.4 Ólíkar þýðingaraðferðir

Áður en þýðing fer fram þarf þýðandi að velja þýðingaraðferð. Eins og var sagt hér að ofan verður þýðandi líka að gera sér grein fyrir textategundinni. Þýðandi verður að ákveða sjálfur

---

¹² Jón Friðjónsson(2006:9).

¹³ Jón Friðjónsson (2006:9).

hvort þýða á orðrétt eða frjálsglega. Hægt væri að skrifa heila bók um þýðingaraðferðir en í þessari ritgerð verður aðeins fjallað stuttlega þær.

2.4.1 Hugmyndir Friedrich Schleiermacher

Friedrich Schleiermacher (1768-1834) var áhrifamikill þýskur guðfræðingur. Hann er talinn faðir túlkunarfræðinnar. Með kenningum sínum um þýðingarárið 1813 flutti hann fyrirlestur um þýðingaraðferðir (*Um hinar ýmsu aðferðir við þýðingar*) í vísindaakademíunni í Berlín. Í fyrirlestrinum komu fram rómantískar hugmyndir um þýðingar. Í ritinu *Um hinar ýmsu aðferðir við þýðingar* útilokar Schleiermacher lauslegar þýðingar. Hann dregur þá ályktun að umorðun (e. paraphrase) og eftirlíking (e. imitation) tilheyri ekki þýðingum. Að mati Schleiermacher notar þýðandi sem umorðar bæði tungumálin eins og stærðfræðitákn. Hann aflífar anda tveggja tungumála, annars vegar frumtexta og hins vegar marktenta. Á hinn bóginn endurspeglar eftirlíking ekki anda frumtexta, heldur eyðileggur þvert á móti samsemd frumtexta.¹⁴

Hann telur í ritinu aðeins tvær þýðingaraðferðir vera til, sem hann kallar eiginlegar þýðingar. Schleiermacher greinir tvenns konar leiðir í eiginlegum þýðingum:

(4)

Að færa lesandann til móts við höfundinn.

Með þessari aðferð reynir þýðandi að miðla áhrifum eins og hann sjálfur hefur numið þau. Hann færir lesandanum þann skilning á marktenta sem hann vantar og hann leiðir lesandann í átt sem þýðandi hefur verið á.

(5)

Að færa höfundinn til móts við lesandann.

Í þessu tilviki lætur þýðandi höfundinn tala eins og hann kunni markmálið í markmenningunni. Höfundurinn færir ekki bara til þýðanda, heldur alla leið til markmenningarinnar.

---

¹⁴ Schleiermacher (2010:5-28).

Schleiermacher segir að þriðja leiðin sé ekki til og jafnframt að ekki sé hægt að blanda aðferðum. Kenning Schleiermachers var ótrúlega áhrifamikil. Margar kenningar á þýska málsvæðinu á 19. og 20. öld eru undir áhrifum frá honum. Katharina Reiss notar hugmyndir hans um ólíkar textategundir í sinni textaflokkun.

2.4.2 Hugmyndir Katharinu Reiss

Árið 1984 kynntu Katharina Reiss og Hans Wermeer Skopos-kenninguna. Í Skopos-kenningunni var megináhersla lögð á markmið þýðingar. Kenning þeirra var bylting í þýðingum og því verður hér að neðan fjallað stutt um Katharinu Reiss. Hennar viðhorf til þýðinga er mjög áhugavert. Hún greindi texta samkvæmt samskiptahlutverki frumtexta og marktenta og sagði að þýðandi sé sá sem ákveður hvort samskiptahlutverk frumtexta og marktentsans sé það sama. Þýðandi velur þýðingaraðferð í samræmi við hlutverk marktentsans. Þýðandi þarf að átta sig á hvaða tegund texta hann á að þýða. Til þess leitar hann að merkjum um samskiptahlutverk tentsans. Þýðandi þarf að skoða eftirfarandi þætti:¹⁵

(6)

- a. Innanmálsviðmið: málfræðileg, merkingarfræðileg, orðfræðileg og stílfræðileg.
- b. Utanmálsviðmið. Þýðandinn gerir sér grein fyrir hver er sendandi og viðtakandi, hann athugar aðstæður og tíma, stað og viðfangsefni, kímni og kaldhæðni.

Hún greindi þrjár tegundir texta. Að mati Reiss er tegund texta ekki menningarbundin en merki sem gefa textategund til kynna geta verið menningarbundin.

---

¹⁵ Reiss (2010:171).

2.4.3 Roman Jacobson og hugtakið jafngildi

Roman Jacobson var rússneskur málfræðingur sem innleiddi hugtakið jafngildi. Árið 1958 kom út bók hans *Um margvíslegar hliðar þýðinga*. Þessi bók er talin vera biblía þýðinganna. Þar skiptir hann þýðingum í þrjár megingerðir:¹⁶

(8)

- a. Þýðing innan tungumálsins. Boð eru flutt í sama málkerfi (umorðun) – í þessum tilvikum er þýtt á milli samfélagshópa eða gömul verk endurskrifuð.
- b Þýðing á milli tungumála. Þýðing úr einu tungumáli á annað. Þessi aðferð er kölluð eiginleg þýðing.
- c. Þýðing á milli táknkerfa. Boð eru flutt með öðrum táknmið, þessi aðferð er kölluð umhverfing.

Að mati Jacobson er ekki til fullkomið jafngildi milli tungumála. Hann bendir á að þýðing milli tungumála er boð í tveim merkjamálum. Hann segir að tvö tungumál verði aldrei eins á málfræðilegu sviði en samt sem áður sé þýðing hugsanleg. Hlutverk þýðanda er að finna jafngildi orðanna. Að vísu er stundum ekki mögulegt að finna samsvarandi orð. Þá verður til þörf á að búa til ný orð eða nota tökuorð. Jafnframt er hægt að nota umfjöllun. Jacobson bendir á að hlutverk þýðanda sé að finna út hvort nota þurfi jafngild orð eða umfjöllun til að búa til besta jafngildi marktecta.¹⁷ Kenning Romans Jacobson byggist á þeirri forsendu að þýðandi þurfi að afkóða boð frumtexta og senda frá sér boð sem jafngildi marktecta. Hugtakið *jafngildi* hefur verið mikið til umræðu í þýðingafraði.

Sá sem ruddi veginn fyrir jafngildi var Eugene A. Nida sem fjallað verður um hér að neðan.

---

¹⁶ Jacobson (2004:173-180).

¹⁷ Jacobson (2004:173-180).

2.4.4 Eugene Nida og jafngildi

Á 20. öld þróaðist þýðingafræði sem fræðigrein. Nýjar kenningar og hugmyndir komu fram. Að vísu voru þær endurtekning á því sem áður hafði verið sagt. Eugene A. Nida (f.1914) vakti athygli fyrir að innleiða hugtakið *jafngildi* (e. equivalence). Í ritinu *Principles of Correspondence* árið 1964 skilgreindi hann þýðingar upp á nýtt. Hann sagði að engin tvö tungumál væru eins og þess vegna væru algjörlega nákvæmar þýðingar ekki mögulegar. Með jafngildi er fallist á að þýðandi reyni að senda frá sér boð sem eiga að samsvara boðum frumtexta.

Ástráður Eysteinnsson fjallar um Nida og hugtakið jafngildi í bókinni *Tvímæli*. Hann segir að Nida grundvalli kenningar sínar á boðskiptafræði sem er fræðigrein sem fæst við samskiptaboð.¹⁸ Höfundurinn segir að Eugene Nida greini milli tvenns konar jafngilda: Formlegs jafngildis (e.formal equivalence) og áhrifajafngildis (e. dynamic equivalence). Ástráður Eysteinnsson segir um formlegt jafngildi:

Formlegt jafngildi beinir athygli að boðunum sjálfum, bæði formi þeirra og inntaki [...]. Frá þessum formlega sjónarhóli er þýðanda í mun að boðin í þýðingarmálinu svari eins nákvæmlega og mögulegt er til hinna ýmsu þátta í frummálinu.¹⁹

Í formlegu jafngildi er megináhersla lögð á að marktætti sé trú frumtexta, þýðandi þarf að varðveita form og stíl í þýðingunni. Hann reynir ekki að aðlaga orðaforða heldur reynir að endurspeglja einkenni frumtexta. Texti sem er þýddur með formlegu jafngildi getur verið óskiljanlegur og þarfnast oft skýringa.

Um áhrifajafngildi segir Ástráður Eysteinnsson að byggji á:

algjörlega eðlilegri framsetningu og reynir að setja viðtakandann í samband við hegðunarmynstur sem ríkjandi er í hans eigin menningarsamfélagi; slíkt jafngildi krefst þess ekki að hann skilji menningarþætti í samhengi frummálsins til að skilja boð textans.²⁰

¹⁸ Ástráður Eysteinnsson (1996:89).

¹⁹ Ástráður Eysteinnsson (1996: 91).

²⁰ Ástráður Eysteinnsson (1996: 90).

Með öðrum orðum á áhrifajafngildi marktecta að endurspegla bæði merkingu og inntak frumtexta. Málfræðilega verður þýðandi að aðlaga orðaforða, breyta orðaröð eða þýða á milli orðflokka. Merkingarlega á hann að finna samsvarandi hugtök í markmálinu. Þar að auki getur þýðandi aðlagð texta menningarlega og gert hann skiljanlegri fyrir lesanda í öðrum menningarheimi. Aðalatriði í áhrifajafngildi er að þýðandi reynir að ná sömu viðbrögðum við marktectanum og frumtextinn hafði á sína lesendur. Ástráður Eysteinnsson sagði um áhrifajafngildi:

meginatriði í slíkri þýðingu er viðleitni til að ná fram áhrifum á lesandann sem jafngilda þeim sem frumtextinn hefur á sína lesendur.²¹

Hugmyndir Eugene Nida um formlegt jafngildi og áhrifajafngildi ruddu veginn fyrir kenningar þar sem megináhersla var lögð á lesandann og menningarheim hans. Samt sem áður var Eugene Nida gagnrýndur fyrir að setja fram kenninguna um jafngildi. Margir fræðimenn töldu að með áhrifajafngildi hefði þýðandi of mikið frelsi við þýðinguna. Í kjölfarið gæti marktecti orðið rangur og innihaldið margar villur. Sem dæmi má nefna viðhorf James S. Holmes. Hann sagði að:

Hugtakið jafngildi gæfi ekki rétta hugmynd um samband frumtexta og þýðingartexta.²²

---

²¹ Ástráður Eysteinnsson (1996:91).

²² Ástráður Eysteinnsson (1996:93).

2.5 Val á þýðingaraðferðum í þýðingunni

Við þýðingu bókar þarf hver þýðandi að velja þýðingaraðferð. Þýðandinn verður að gera sér grein fyrir því hvernig á að nálgast efnið. Til eru mismunandi aðferðir sem þýðandinn getur notað, en fyrst verður hann að greina hvaða textategund hann ætlar að þýða. Eins og fram kom í inngangi ritgerðarinnar (1.1) er hér fjallað um bókmenntatexta og þýðandi þarf því að velja aðferðir sem passa vel við slíkt verk. Bókin *Afleggjarinn* byggist á myndmáli, myndlíkingum, orðasamböndum og orðatiltækjum sem ekki er unnt að þýða orð fyrir orð heldur merkingu fyrir merkingu. Þess vegna var ákveðið að fara eftir kenningum Schleiermacher við þýðingu á bókinni *Afleggjarinn* (2.4.1) og líka eftir kenningu Nida um jafngildi (2.4.4).

Samkvæmt Nida og kenningum um áhrifajafngildi er áherslan lögð á viðtakanda og markmiðið er að ná viðbrögðum hans. Samt sem áður verður þýðandinn að endurspegla merkingu og inntak frumtextans.²³ Til að byrja með þarf þýðandinn að velja þýðingarferli. Í bók sinni *Þýðingar* lýsir Jón G. Friðjónsson líkani eftir E. A. Nida og Tabler. Líkanið á að lýsa því hvernig þýðing af einu tungumáli yfir á annað lítur út:

(9)

Texti á frummáli → Greining → yfirfærsla → endurgerð

(endurbygging) → marktí²⁴

Þar sem setningagerð tungumála er ólík verður þýðing að taka tillit til þess. Í fyrsta lagi þarf að greina frumtexta (merkingarlega og málfræðilega). Í öðru lagi þarf að verða yfirfærsla, þ.e. boð höfundar eiga að komast til skila. Næst kemur endurbygging þar sem þýðandi þarf að endurgera frumtextann á markmálinu. Síðasta stigið er aðlögun texta í markmálinu. Þegar þýðingin fer fram þarf þýðandi að skipuleggja verkefnið. Með því að hafa þýðingarferlið sér hann hvað gerist þegar texti er þýddur úr einu tungumáli yfir á annað. Við þýðingu á *Afleggjaranum* var þess vegna farið eftir líkani.

---

²³ Nida (2010:163).

²⁴ Jón Friðjónsson (2006:11).

2.6 Samantekt

Í þessum kafla var fjallað um kenningar um þýðingar. Kaflinn byrjar á almennri umfjöllun (2.2), þar var fjallað um þýðingar almennt. Síðan var stuttlega rætt um textategundir (2.3). Í 2.4 var talað um ólíkar þýðingaraðferðir og m.a. um hugmyndir Schleiermacher (2.4.1) og Reiss (2.4.2). Roman Jakobson og hugtakið jafngildi var kynnt í 2.4.3. Þá var fjallað um Nida (2.4.4) og kenningu hans um formlegt jafngildi og áhrifajafngildi. Að lokum var sagt frá þýðingaraðferðum í þýðingunni á *Afleggjaranum*.

3 kafli. Greinargerð með þýðingunni

3.1 Efnisskipan

Í þessum kafla verður fjallað um ýmis vandamál sem viðkoma þýðingunni. Í 3.2 verður rætt um málfræðileg vandamál. Í 3.2.1 verður fjallað um notkun persónufornafna. Í 3.2.2 er gerður samanburður á notkun persónufornafna, nafnorða og mannanafna saman í tungumálunum. Í 3.3.2 er stutt umfjöllun um notkun greinis og því næst um orðaröð (3.2.4). Í 3.3 verður rætt um orðaval. Það sem mestu máli skiptir í þýðingunni er menningarlegur munur. Í kafla 3.4 verður fjallað um orðatiltæki, orðasambönd (3.4.1) og líkingar (3.4.2). Í 3.5 verður stuttlega sagt frá notkun þéringa og að lokum er samantekt (3.6).

3.2 Málfræðileg vandamál

Í þessum kafla verður rætt um ýmis málfræðileg vandamál sem komu upp í þýðingunni og greint frá því hvernig þessi vandamál voru leyst. Pólska og íslenska eru bæði indó-evrópsk mál, pólska tilheyrir slavneskum tungumálum en íslenska germönskum.²⁵ Hér á eftir verður fjallað um fáein atriði sem eru ólík í tungumálunum tveimur og hvernig þau voru leyst í pólsku þýðingunni.

---

²⁵ Höskuldur Þráinsson (2006:327).

3.2.1 Notkun persónufornafna

Persónufornafn á íslensku er oft notað í staðinn fyrir nafnorð til þess að forðast endurtekningu.²⁶

Í pólsku er notkun persónufornafna svipuð, en samt sem áður ekki eins mikil og í íslensku. Sem dæmi má nefna setninguna:

(10)

a. Þú tekur hann upp þegar þú ert lentur, segir hann. (bls.21)

b. Odpakujesz go, kiedy już wylądujesz, powiedział.

c. Tekur þá upp þegar ert lentur, sagði.

Ég nota ekki persónufornafnið fremst vegna þess að í pólsku er það sagnorð með viðskeyti sem segir til um persónubeygingu og tölu. Í pólsku er notkun persónufornafna svipuð en samt sem áður ekki eins algeng og í íslensku. Enda snýst þetta um það að í pólsku er til ágiskunarfrumlag (podmiot domyślny) sem er ekki til í íslensku. Pólsk regla segir að persónufornafni sem stendur í fyrstu og annarri persónu bæði í eintölu og fleirtölu megi sleppa²⁷. Í þessu tilviki er talað um ágiskunarfrumlag. Dæmið fyrir ofan (10a) sýnir að í pólsku má sleppa persónufornafni í fyrstu og annarri persónu. Í pólsku má auk þess sleppa persónufornafn í þriðja persónu þegar enginn möguleiki er á að misskilningur geti orðið. Hins vegar er hlutverk persónufornafna í þriðju persónu oft þérun til að hafa kurteislegri blæ:²⁸

(11)

a. Hún teygir sig eftir bakpokanum. (bls.30)

b. Pani pielęgniarcka schyla się po plecak.

c. Frú hjúkrunarkona teygir sig eftir bakpokanum.

²⁶ Jóhannes B. Sigtryggsson (2011:42).

²⁷ Jagodziński 2008.

²⁸ Jagodziński 2008.

3.2.2 Notkun persónufornafna og nafnorða eða mannanafna saman

Í íslensku er notkun persónufornafna og nafnorða eða mannanafna saman mjög áberandi eins og sjá má í dæminu hér að neðan:

(12)

a. Við Jósef. (bls. 16)

b. Ja i Józef.

c. Ég og Jósef.

Í íslensku er *við Jósef* (12a) notað um tvær persónur: ég og hinn. Í setningu 12a stendur persónufornafnið í fleirtölu, en í pólskum þurfti ég að breyta þessu og setja persónufornafnið í eintölu og þýða sem *ég og Jósef*. Auk þess er nauðsynlegt að bæta við samtengingunni *og* á milli persónufornafnsins og nafnorðsins.

3.2.3 Greinir: viðskeyttur og laus greinir

Í bókinni *Handbók um málfræði* gerir Höskuldur Þráinsson²⁹ grein fyrir því að greinir í íslensku er tengdur nafnorði eða vísar til einhvers sem hefur verið nefnt áður. Í pólsku er ekki til greinir með viðskeytinu - nn, -n eða -ð eins og í íslensku. Hins vegar er hægt að nota ábendingarfornafn, í þessu tilviki *ta* (*þessi*), til áherslu. Þetta má útskýra betur með setningunni:

(13)

a. Stelpan gæti verið á mínum aldri. (bls.44)

b. Ta dziewczyna mogłaby być w moim wieku.

---

²⁹ Höskuldur Þráinsson (2006:227).

c. Þessi stelpa gæti verið á mínum aldri.

Í þýðingunni notaði þýðandi ábendingarfornafnið *ta* til að leggja áherslu á að þetta væri sama stelpa. Hins vegar í þýðingunni bókarinnar *Afleggjarinn* þýðandinn notaði ekki nafnorð með greinnir af því að pólskur lesandi veit af samhenginu í textanum til hvers nafnoðið vísar til.

3.2.4 Orðaröð

Íslenska telst vera FSA-tungumál sem þýðir að orðaröð í einföldum setningum er sú að frumlagið stendur fremst, á eftir kemur sögn og aftast er andlag.³⁰ Bæði tungumálin, íslenska og pólska, flokkast sem FSA-tungumál en í báðum tungumálum getur röð orða verið breytileg.

Höskuldur Þráinsson segir í *Handbók um Málfræði*:

Sum tilvik um breytta orðaröð eru einkum bundin við sérstakt málsnið eða sérstakan stíl.³¹

Bókin *Afleggjarinn* telst til fagurbókmennta og stór hluti textans er myndmál. Bókin hefur mjög listrænan stíl og þess vegna verður uppbygging setninga öðruvísi t.d. SFA (sögn, frumlag og andlag):

(14)

- a. Finn ég verkinn greinilega ágerast. (bls.22)
- b. Czuję mocno wzmagaający się ból.
- c. Finn greinilega ágerast verkinn.

Í þýðingunni er orðaröð ekki eins og í íslensku. Fremst stendur sögn, þá andlag og loks frumlag:

Mikill munur er á íslensku og pólsku í setningum með neitun. Munurinn felst í því að í pólsku stendur neitun alltaf fremst, síðan kemur sögn og aftast stendur andlagið.³² Þessi orðaröð er óbreytanleg í pólsku, líka í setningum með neitun til áherslu. Lítum á dæmi:

---

³⁰ Ásta Svavarsdóttir og Margrét Jónsdóttir (2009:24).

³¹ Höskuldur Þráinsson (2006:281).

³² Jagodziński 2008.

(15)

- a. Ég er ekki eins og pabbi sem er fæddur eiginmaður. (bls.45)
- b. Nie jestem jak ojciec, urodzony mąż.
- c. Ekki er eins og pabbi, fæddur eiginmaður.

Í íslensku er orðaröðin sú að fremst stendur persónufornafn, næst stendur sögn og aftast andlag. Lítum á dæmi þar sem neitun er til áherslu:

(16)

- a. Nei, ég hef ekki áhuga á því. (bls.17)
- b. Nie, nie interesuje mnie to.
- c. Nei, ekki hef áhuga á því.

Í setningunum stendur *nei* fremst en að vísu bara til áherslu. Í báðum tungumálum er orðaröðin síðan óbreytt.

3.3 Orðfræðileg vandamál

Eins og áður hefur komið fram er stíll skáldsögunnar *Afleggjarinn* listrænn. Markmið þýðingarinnar var að endurspegla stíl bókarinnar. Mjög fljótt kom í ljós að þýðandi varð að fara mjög gætilega í orðavali, annars hverfur stíllinn sem mestu máli skiptir í bókinni. Í bókinni eru mörg dæmi en hér verður aðeins sagt frá þeim sem eru mest áberandi:

(17)

- a. Fiskistykkin liggja tilbúin í raspbeðinu. (bls.7)

Eins og sagt var hér á undan vísar bókinn oft til garðyrkju og orðið *raspbeð* vísar einmitt til garðyrkju. Fyrst ákvað ég að þýða setninguna eins og venjulega þegar við tölum á pólsku:

- b. Kawalki ryby leżą przygotowane w bułce tartej.
- c. Fiskistykkin liggja í raspi.

Árangurinn var ekki nógu góður vegna þess að hinn listrænni stíll tapaðist. Þá ákvað ég að nota orð eins og höfundurinn sem vísa til garðyrkju. Til þess að finna samsvarandi orð notaði ég pólska samheitaorðabók.³³ Þá kom ég loksins með setningu sem jafngildir frumtextanum:

- d. Kawalki ryby leżą przygotowane w rabatkach z bułki tartej.
- a. Fiskistykkin liggja tilbúin í raspbeðinu.

Íslensku orðin *mæðgur* og *feðgar* hafa ekki jafngild orð í pólsku. Í stað orðsins *feðgar* voru notuð orðin *faðir* (*p. ojciec*) og *sonur* (*p. syn* eða nafn hans). Í staðinn fyrir *mæðgur* voru notuð orðin *matka i córka* sem má þýða *móðir* og *dóttir* (eða nafn hennar). Sem dæmi má nefna setninguna:

(18)

- a. Feðgarnir eru báðir í gráum mittisjökkum. (bls. 21)
- b. Ojciec i Josef mają obydwać kurtki do pasa.
- c. Faðir og Jósef eru báðir í gráum mittisjökkum.

3.4 Menningarlegur munur

Þjóðmenning hefur mikil áhrif á hvert tungumál og án efa endurspeglast okkar þjóðlegu siðir í tungumálinu. Einnig hefur hver þjóð málshætti, orðasambönd og orðatiltæki sem eru tengd menningunni og þess vegna þarf þýðandi að brjóta heilann til að finna lausn. Áður en þýðandi tekur að sér að þýða ögrandi viðfangefni þarf hann að ákveða hvaða þýðingaraðferð hann ætlar að nota. Hann þarf að svara spurningunni um hvernig á að nálgast efnið. Eins og var fjallað um í kafla 2.4.1 greindi þýski guðfræðingurinn Schleiermacher tvenns konar þýðingaraðferðir. Fyrri leiðin er að færa lesandann til móts við höfundinn og sú síðari að færa höfundinn til móts við lesandann.³⁴ Við þýðingu á bókinni *Afleggjarinn* var markmið þýðanda að flytja lesandann í þann menningarheim sem efni bókarinnar kemur úr.

³³ Pólsk samheitaorðabók 2015.

³⁴ Ástráður Eysteinnsson (1996:77).

3.4.1 Orðatiltæki og orðasambönd

Mest krefjandi í þýðingunni var þýðing orðatiltækja og orðasambanda þar sem slík þýðing setur þýðendur í mikinn vanda. Jón Friðjónsson segir: „Orðatiltæki eru að tvennu leyti vandmeðfarin.“³⁵ og skiptir orðatiltækjum í tvennt. Annars vegar er merking þeirra mjög djúpt falin og hins vegar er merking þeirra mjög nákvæm. Til að þýða verður þýðandinn að skilja vel orðatiltækin og orðasamböndin, annars verður þýðingin slæm. Orðatiltækin hafa rætur í menningunni og oftast kemur orðrétt þýðing ekki til greina. Lítum á orðatiltækin fyrir neðan:

(19)

- a. bera saman bækur sínar. (bls.24)
- b. naradzać się razem.
- c. ræða saman.

(20)

- a. hafa öðrum hnöppum að hneppa. (bls.25)
- b. musicąć zrobić coś innego.
- c. hafa eitthvað annað að gera.

(21)

- a. bæta um betur. (bls.25)
- b. poprawić swój wizerunek.
- c. bæta álit sitt.

Við þýðingu orðatiltækja koma tvær leiðir til greina.³⁶ Það má nota samsvarandi orðasamband eða umorða það. Í þýðingunni valdi þýðandinn að umorða þau því ekki var hægt að finna samsvarandi orðatiltæki eða orðasambönd í pólsku. Í dæminu fyrir ofan, *bera saman bækur sínar* (19a), gefur orðrétt þýðing í skyn að einhver beri saman bækur og það gæti valdið misskilningi hjá pólskum lesendum. Þess vegna þurfti þýðandinn að finna samsvörun. Í þessu

---

³⁵ Jón G. Friðjónsson (2006:26).

³⁶ Jón G. Friðjónsson (2006:27).

tilviki passar við merkinguna að segja *naradzac się razem* (19b) sem þýðir *að ræða saman* (19c). Jafnvel orðatiltækið *að hafa öðrum hnöppum að hneppa* (20a) hefur ekki jafngildi á pólsku. Leitað var í Snöru³⁷ og fannst mjög einföld útskýring, *að hafa annað að gera* (20b) og var ekkert mál að þýða þá setningu á pólsku. Dæmið *bæta um betur* (21a) hefur tvenns konar merkingu. Í fyrsta lagi merkir það *að segja eitthvað meira* (21b) og í öðru lagi *að laga álit sitt* (21c), sem varð fyrir valinu í þýðingunni.

3.4.2 Líkingar

Við þýðingu líkinga er megináhersla lögð á „að gera sér grein fyrir myndinni sem fólgin er í líkingunni“.³⁸ Í þýðingunni var reynt að athuga hvort lesandinn myndi skilja myndmál frummálsins. Í bókinni *Afleggjarinn* má finna mjög skáldlegar líkingar og í sumum tilvikum var líkingamálinu breytt í þýðingunni. Sem dæmi má nefna:

(21)

- a. .hvítskjöldótt fjallið eins og fitusprengrdur kjötskrokkur fyrir neðan. (bls.22)
- b. Łaciate góry jak homogenizowane tusze mięsa w dole.

Í þýðingunni reyndi þýðandinn að „finna aðrar myndir sem staðgengla“³⁹. Í þessu tilviki var ekki hægt að halda mynd frumtextans. Þá var ákveðið að bera saman *hvítskjöldótt fjallið* við litinn á kú og síðan við kjötskrokk. Ekki hægt var í þýðingunni að hafa orðið *fitusprengrdur* af því að það er ekki mögulegt að segja á pólsku að kjötskrokkur sé fitusprengrdur. Orðið fitusprengrdur er yfirleitt notað í sambandi við mjölkurvörur. Lítum á setninguna sem notuð var í þýðingunni:

- c. Czarne góry w białe plamy w dole jak przerośnięte tłuszczem tusze mięsa.
- d. Svart fjallið með hvítum blettum fyrir neðan eins og fituvaxinn kjötskrokkur.

Flestar líkingar í þýðingunni voru af þessu tagi en samt sem áður í textanum má finna líkikgar sem hægt var að þýða orðrétt. Hér kemur næsta dæmi:

---

³⁷ Snara.is.

³⁸ Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:98).

³⁹ Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson (1988:43).

(22)

- a. Með því að dvelja við aukaatriðin í sviðsmyndinni, eins og maður grandskoðar fyrst bakgrunn málverks... (bls.20)
- b. Tak, więc zatrzymuję się na szczegółach sceny, tak jak człowiek, który analizuje drobiazgowo najpierw tło obrazu...
- c. Með því að dvelja við aukaatriði senunnar, eins og maður sem grandskoðar fyrst bakgrunn málverks...

Í dæmi 22 var reynt að finna bestu jafngild orðin til að búa til sömu myndirnar. Auk þess var dæmi 22 eina dæmið í þýðingunni sem hægt var að halda sömu orðaröð. Þótt markmiðið með þýðingunni væri að finna jafngildar myndir í flestum tilvikum þurfti þýðandinn að breyta bæði orðaröð og finna aðrar myndir sem staðgengla.

Án efa setja líkingar þýðendur í mikinn vanda og segja má að þetta hafi verið mjög ögrandi viðfangsefni við þýðingu bókarinnar.

3.5 Þérun

Í íslensku er þérun ekki lengur notuð og þótt þérun sé enn notuð í pólsku var ákveðið sleppa henni í þýðingunni. Söguhetjan er tuttugu og tveggja ára gamall maður og því væri óhætt að láta hann þéra. Að mati þýðanda var ekki nauðsynlegt að nota þérun í bókinni af því að lesandinn á að skynja íslenska menningu og þérun er ekki hluti af henni.

3.6 Samantekt

Í þessum kafla var gerð grein fyrir þýðingunni. Fyrst var sagt frá málfræðilegum vanda (3.2), m.a. rætt um notkun persónufornafna (3.2.1). Í 3.2.2 var rætt um notkun persónufornafna og mannanafnorða saman og næst var fjallað um: greinis (3.2.3), orðaröð (3.2.4) og orðaval (3.3). Í kafla 3.4 var fjallað um menningarlegan mun tungumálanna. Þar var skoðuð notkun orðatiltækja (3.4.1). Síðan var sagt frá því hvernig mögulegt er að þýða líkingar (3.4.2). Í 3.5 var stuttlega fjallað um þérun.

4 Kafli. Lokaorð

Í fyrsta kafla var fjallað um höfund skáldsögunnar *Afleggjarinn*, Auði Övu Ólafsdóttur og hennar skáldskap. Í inngangi var sagt stuttlega frá bókmenntaáhuga þýðanda og af hverju einmitt þessi bók varð fyrir valinu. Þá var rætt um skáldsöguna sjálfa.

Í öðrum kafla var sagt frá fræðilegum kenningum um þýðingar, m.a. var rætt um textategundir. Í þessum kafla kynnti þýðandinn ýmis konar áhugaverðar kenningar um greiningu texta. Þar að auki var fjallað um ólíkar þýðingaraðferðir, hvort þýða eigi orðrétt eða frjálslega. Síðan voru kynntar kenningar Schleiermacher og Reiss og hugtakið *jafngildi*. Að lokun var sagt frá þýðingaraðferðum sem þýðandinn valdi að nota við þýðingu bókarinnar *Afleggjarinn*.

Í þriðja kafla voru kynnt helstu vandamál sem komu upp við þýðinguna og tekin dæmi til rökstuðnings. Þar var fjallað um málfræðilegan vanda, m.a. um notkun persónufornafna, greinis og orðaröð. Í þessum kafla var talað um menningarlegan mun milli tungumálanna, m.a. var rætt um notkun orðasambanda og orðatiltækja. Næst var stutt umfjöllun um líkingar og að lokun var fjallað um þérun.

Þýðingin bókarinnar *Afleggjarinn* úr íslensku yfir á pólsku var mjög krefjandi verkefni. Þýðandinn hefur lært mjög mikið bæði um íslenska menningu og tungu. Með því að þýða hefur þýðandinn orðið margt vísari um orðatiltæki og orðasambönd og hefur núna enn betri þekkingu á íslensku samfélagi og menningu. Þýðing bókarinnar *Afleggjarinn* var að mati þýðanda frábært og ógleymanlegt verkefni.

HEIMILDIR:

- Auður Ava Ólafsdóttir. 2012. *Afleggjarinn*. Bjartur, Reykjavík.
- Ásta Svavarsdóttir og Margrét Jónsdóttir. 2009. *Íslenska fyrir útlendinga*. Málvísindastofnun Háskóla Íslands, Reykjavík.
- Ástráður Eysteinnsson. 1996. *Tvímæli. Þýðingar og bókmenntir*. Háskólaútgáfan, Reykjavík.
- Heimir Pálsson og Höskuldur Þráinsson. 1998. *Um þýðingar*. Iðunn, Reykjavík.
- Höskuldur Þráinsson. 2006. *Handbók um málfræði*. Námsgagnastofnun, Reykjavík.
- Jakobson, Roman. 2004. „Um málvísindalegar hliðar þýðinga.“ Ritið 4,3:173–180. Háskólaútgáfan, Reykjavík.
- Jóhannes B. Sigtryggsson. 2011. *Handbók um íslensku*. Jóhannes B. Sigtryggsson (ritstj.): JPV útgáfa, Reykjavík.
- Jón G. Friðjónsson. 2006. *Þýðingar*. Háskóli Íslands, Reykjavík.
- Nida, Eugene A. 2000. Principles Of Correspondence. Lawrence Venuti (ritstj.): *The Translation Studies Reader*, bls. 153 -167. Routledge, London og New York.
- Reiss, Katharina. 2000. Type, Kind And Individuality Of Text: Decision Making In Translation. Lawrence Venuti (ritstj.): *The Translation Studies Reader*, bls. 168 - 179. Routledge, London og New York.
- Schleiermacher, Friedrich. 2010. „Um hinar mismunandi þýðingaraðferðir.“ Jón á Bægisá. Tímarit um þýðingar 14:5–28. Ormstunga, Reykjavík.

VEFHAIMLDIR:

- Bókmenntir.is. 2015. Auður Ava Ólafsdóttur. Sótt 13. mars 2015 af: http://bokmenntir.is/desktopdefault.aspx/tabid-3903/6066_read-26493/RSkra-407.
- Jagodziński, Grzegorz. 2008. *Gramatyka języka polskiego*. Sótt 11. apríl 2015 af: <http://grzegorz.w.interia.pl/gram/gram00.html>.
- Miðstöð íslenska bókmennta. 201. Viðtal við höfund Auði Övu Ólafsdóttur. Sótt 19. mars 2015 af: <http://www.islit.is/vidtol-vid-hofunda/nr/1229>.
- Pólsk samheitaorðabók. 2015. Sótt 10. apríl 2015 af: <https://www.synonimy.pl/>
<https://snara.is/>

Þýðingin

Afleggjarinn í pólskri þýðingu

*Þýðing á hluta bókarinnar Afleggjarinn eftir Auði Övu
Ólafsdóttur*

Latorośl

Rozdział czwarty.

Jedziemy dalej, milcząc, drogą przez zastygłą lawę. Tutaj i teraz pośrodku lawy, niedaleko miejsca tam, gdzie mama dachowała, mam w żołądku pożegnalną ucztę i wydaje mi się, że łaskotanie, które prawdopodobnie miało swój początek po zjedzeniu zielonego sosu, zmienia się w nieustający ból. Znam ten zakręt, tam gdzie samochód wypadł z drogi, tam znajduje się nieduże zagłębienie porośnięte zieloną trawą. Myślę, że widziałem wyraźnie miejsce, w którym mama była wycinana z wraku.

- Twoja mama nie miała umrzeć przede mną, szesnaście lat młodsza ode mnie, mówi ojciec, kiedy przejeżdżamy obok miejsca wypadku mamy.

- Nie, nie miała umrzeć przed tobą.

Miewała takie właśnie pomysły jak pojechanie na jagody w dniu swoich urodzin, bardzo wcześnie o poranku, w ulubione i tajemne miejsca, dlatego musiała jechać drogą przez lawę. Następnie miała zamiar zaprosić nas, swoich chłopców, tak jak nazywała tatę, mnie i Józefa, na gofry ze świeżo zebranymi jagodami i bitą śmietaną. Widzę teraz, jakie to było trudne mieć tylko mężczyzn w domu a nie mieć córki.

Zabiera mi chwilę przywołanie obrazu mamy w samochodzie leżącym na dachu w łagodnym zagłębieniu z zastygłej lawy. Daję sobie czas, żeby podziwiać naturę, krążyć ponad terenem jak kamerzysta robiący film z lotu ptaka, zanim zobaczę samą mamę, aktorkę głównej roli, wokół, której wszystko się kręci. Jest siódmy sierpień i jak dla mnie jesień zawitała wcześnie. Dlatego też widzę dużo czerwieni i złota w przyrodzie. Widzę tuż przed sobą puste

wariacje czerwieni w miejscu wypadku: bordowe krzaczki jagód, krwawo- czerwone niebo, purpurowe liście na kilku krzakach w sąsiedztwie i złocisty mech.

Mama była w karmazynowym, zapinanym na guziki swetrze, a zakrzepła krew nie była widoczna dopóki tata nie splukał swetra w wannie w domu. Tak, więc zatrzymuję się na szczegółach sceny, tak jak człowiek, który analizuje drobiazgowo najpierw tło obrazu, zanim zacznie badać samą treść dzieła, czekam z obrazem śmierci mamy, tak właśnie odwlekam coś, co jest nieuniknione, chwilę pożegnania.

Różnie wygląda ta scena: mama jest jeszcze w środku w samochodzie lub została dopiero, co wycięta z wraku i położono ją na ziemię. Decyduję, iż będzie to płaski teren, w zagłębieniu z lawy tak, jakby tam zostały odcięte wierzchołki z dwóch wzgórków, a na ranach po ścięciu posiano trawę, tam kładą ją bardzo ostrożnie. W wyobraźni jest ona albo jeszcze żywa albo już martwa. Tata jedzie tak wolno, że mogę rozpoznać gatunki drzew. To jest to miejsce, gdzie próbowałem zasadzić sosnę karłowatą pośród zastygłej lawy, jedno samotne drzewo w podłożu z mchu i kamieni, tak właśnie czczę miejsce, gdzie mama zginęła.

- Czy jest ci zimno? Pyta tata i zwiększa ogrzewanie do maksimum. W samochodzie jest bardzo gorąco.

- Nie, nie jest mi zimno.

Prawdę mówiąc boli mnie brzuch, ale tego nie mówię ojcu. Jego obawy są przytłaczające, mama była pełna obaw, ale w inny sposób, ona mnie rozumiała.

- No Lobbi, właśnie dojeżdżamy, samoloty są w zasięgu wzroku.

Podczas, gdy zbliżamy się do lotniska podnosi się czarna mgła z ponad ściany gór, najniżej jest widnokrąg taki jak jasnyniebieska zasłona dymna. Nisko świecące lutowe słońce wywołuje brudne ślady na szybach samochodu.

Tata i Józef odprowadzają mnie na lotnisko.

Kiedy się żegnamy ojciec podaje mi paczkę przypominającą prezent.

- Odpakujesz ją, kiedy już wylądujesz, mówi. Może wtedy, kiedy będziesz odpoczywał pomyślisz o starym ojcu.

Kiedy żegnam tatę, obejmuję go, ale niezadługo, przytulam i klepię po plecach jak mężczyzna mężczyznę. Później idę, a mój brat Josef, przesuwa się natychmiast do tyłu, do taty i bierze go za rękę. Następnie ojciec wyciąga grubą kopertę z kieszeni spodni i podaje mi ją.

- Poszedłem do banku i pobrałem kilka banknotów dla ciebie, człowiek nigdy nie wie, co może stać się za granicą.

Oglądam się raz jeszcze i widzę wtedy ojca i mojego brata bliźniaka, wychodzących z budynku lotniska, portfel taty wystaje mu do połowy z kieszeni spodni.

Tata i Josef są obydwaj w szarych kurtkach do pasa, które ojciec niedawno kupił, nie można dostrzec, który z nich jest lepiej ubrany. Josef jest doskonałą przeciwnością mnie, jeśli chodzi o wygląd, niski, brązowooki i opalony jakby przyjechał właśnie ze słonecznej plaży. Gdyby nie kolorystyka ubrań to mój upośledzony brat bliźniak mógłby być pilotem, jest tak ze smakiem ubrany.

Chcę zatrzymać w pamięci jego obraz w fioletowo- niebieskiej koszuli w motyle. Kiedy się rozwidni już mnie tu nie będzie, będę daleko od brązowego błota, jedynie sól ziemi zostanie, jako biała obwódka w miejscu, gdzie są palce w butach.

Rozdział piąty

Właśnie, kiedy samolot odrywa się od pasa startowego i wznosi się w powietrze z mieniącego się na różowo zamrożonego podłoża, czuję wyraźnie nasilający się ból brzucha. Opieram głowę o moją współpasażerkę i po raz ostatni wyglądam przez okno samolotu, czarne góry w białe plamy w dole jak przerośnięte tłuszczem tusze mięsa. Moja współpasażerka jest w żółtym, nylonowym i prążkowanym golfie, wciska się w siedzenie i z ochotą pozwala mi wyglądać przez swoje okno, wkrótce nie będzie mi się chciało dłużej oglądać rzędu kraterów poprzez jej biust lub poświęcać krajobrazowi więcej uwagi. I pomimo, że powinienem poczuć ulgę, ból brzucha pojawia się znowu, uniemożliwiając mi szczerze docenianie tej wolności, która kryje się w tym, że stoję w tym miejscu gdzie jestem ponad wszystkim, co jest w dole.

Bardziej sobie wyobrażam niż to widzę, zlewające się w jedną całość jak sklejoną ze sobą ikrę; czarną lawę, zwiędłą trawę, mleczno-białą rzekę, pagórki, podmokłą łąkę, więdnący łubin, oprócz niekończącej się kamiennej pustyni. Czy jest coś zimniejszego niż kamień? Napewno nie będzie to róża zdolna rosnąć pośród niekształtnych kamieni. To jest niezaprzeczalnie i nieziemsko piękny kraj, a chociaż darze miłością tu, tak wiele: miejsca i ludzi, to jednak jest najlepiej kolekcjonować to w znaczkach.

Schylam się po plecak krótko po tym jak rozpoczął się lot, aby zerknąć jak się mają szczepki róż na wysokości trzystu trzydziestu metrów. Są zawinięte w bardzo mokre gazety, poprawiam mokry papier owijający lodygi, to jest oczywiście oznaka mojego stanu fizycznego i pokazuje jednocześnie na swój sposób jak przypadek potrafi płatać figle. Zupełnie o tym nie wiedząc, wybrałem gazetę z nekrologiem mamy. W tej krótkiej chwili, w której rozstaję się z moją ziemską powłoką jest naturalne, że myślę o śmierci. Jestem dwudziesto - dwuletnim mężczyzną i przychodzi mi kilka razy dziennie zanużać się w rozmyślaniach o śmierci. Na

drugim miejscu w moich rozmyślaniach jest ciało, zarówno moje jak i innych, a na trzecim miejscu są róże i różne sadzonki, zależnie od dnia te trzy miejsca się zmieniają. Pakuje z powrotem moje sadonki i siadam na miejscu obok współpasażerki.

Dodatkowo, do bólu, który zmienia się w raniące klucie, dochodzą coraz większe nudności, łapię się za brzuch i zginam się w pół. Dźwięk silników samolotu przypomina mi o łodzi, nudnościach i o ciasnocie, w której przebywałem cztery miesiące, walcząc z chorobą morską. Nie potrzeba było wzburzonych fal, kiedy stawiałem nogę na pokładzie łodzi żółdek podchodził mi do gardła i traciłem wszystkie punkty odniesienia. Kiedy wzmagaly się częste wibracje stalowych paneli i rytmiczne kołysanie przy nadbrzeżu, wtedy oblewał mnie zimny pot, a w momencie, w którym liny łodzi były odcumowywane, odrazu wymiotowałem. Kiedy nie mogłem spać z powodu choroby morskiej, chodziłem na pokład i wpatrywałem się we mgłę, horyzont skakał do góry i na dół podczas gdy próbowałem złapać równowagę. Po dziewięciu razach byłem najbiedszym człowiekiem na ziemi, również oczy miałem mętno- sino- niebieskie.

- Kiepsko jest być rudym, powiedział ten najbardziej doświadczony, oni cierpią najbardziej z powodu choroby morskiej.
- I nie przychodzą z powrotem, dodał drugi.

Rozdział szósty

Stewardessy biegają szybko pomiędzy siedzeniami, siedzę skulony a łydki w nylonowych, beżowych rajstopach i otwartych czółenkach na obcasach są tuż przed moimi oczami. Stewardessy mają mnie na oku i śpieszą z jednego końca samolotu na drugi, żeby sprawdzić co ze mną oraz strzepnąć kurz z siedzenia, zaproponować mi poduszkę lub koc, naprawić i usprawnić.

- Chcesz poduszkę, chcesz koc? Pytają z zatroskaną miną, poprawiając poduszkę pod moją głową i nakrywają mnie kocem. Później idą i naradzają się między sobą.

- Jesteś chory? Pyta współpasażerka, siedząca od strony okna w żółtym, prążkowanym golfie.

- Tak, nie czuję się dobrze, powiedziałem.

- Nie bój się, powiedziała uśmiechając się i poprawiła przykrywający mnie koc.

Zauważyłem teraz, że mogłaby być w tym samym wieku, co mama. Trzy kobiety opiekują się mną w samolocie, jestem małym chłopcem i prawie się rozplakałem. Rozprostowałem się na siedzeniu i pozwoliłem sobie pobawić się zamkiem od stoliczka do posiłków. Następnie, kiedy stewardessa przechodzi obok pytam co mógłbym zjeść.

- Mogę to sprawdzić, powiedziała i zniknęła na zapleczu.

Stewardessa nie przyjdzie od razu, a ja, aby pokazać mojej współpasażerce, że jestem dobrze wychowanym chłopcem, co potwierdziłaby moja mama, podaję jej rękę i przedstawiam się.

- Arnljotur Thorir

Aby poprawić mój wizerunek wkładam rękę do kieszeni skórzanej kurtki i wyjmuję zdjęcie niemowlaka bez włosów w zielonych śpiochach. Prawdopodobnie wydaje się jej niezbyt męskie podróżowanie z odnózkami róż zawiniętymi w przemoczony nekrolog i wymiotowanie samolotowym jedzeniem, ale nie daje jej możliwości zadawania mi wścibskich pytań o

personalnym zabarwieniu jak również łamania dla mnie czekolady, raczej wolę być krok przed nią.

- Moja córeczka, mówię i podaję jej zdjęcie.

Wydaje mi się, że kobieta trochę przełamuje się, następnie uśmiecha się przyjaźnie i rozgląda za okularami do czytania w torebce, bierze zdjęcie i podnosi je do góry do światła.

- Ładne dziecko, mówi. Ile ma miesięcy?

- Pięc miesięcy, kiedy zdjęcie było zrobione. Sześć i pół miesiąca teraz, dodaję. Chciałem powiedzieć, że sześć miesięcy i dziewiętnaście dni ale ból brzucha nie pozwala mi kontynuować wyjaśnień.

- Ładne i mądre dziecko, powtarza, duże i jasne oczy. Nie ma za dużo włosów jak na dziewczynkę, myślę, że można śmiało powiedzieć, że to chłopiec.

Kobieta patrzy na mnie ciepło.

- Przypominam sobie, że mała właśnie wstała i miała dopiero co zdjętą czapkę, powiedziałem, wtedy włosy tak leżą. Tak, ona była właśnie wyjęta z wózka, dodaję. Zabieram zdjęcie i wsadzam je do kieszeni. Nie mam nic więcej do dodania o tym, że moja córka nie ma włosów, więc temat naszej rozmowy jest wyczerpany. W końcu złowieszczy ból wziął górę nad wszystkimi innymi myślami. Chce mi się znowu wymiotować i kiedy zamykam oczy widzę w myślach trawiasto - zielony sos na pieczonej rybie. Kobieta patrzy na mnie zaniepokojona. Nie mam siły dalej podtrzymywać konwersacji, dlatego zaczynam robić co innego i schylam się jeszcze raz do plecaka. Wyrzebuje książkę z zasuszonym zbiorem roślin i szukam najpierw strony z najstarszymi i na ironię losu, w ręce wpadają mi zasuszone sześciolistne koniczyny, które były znalezione jednego i tego samego ranka na trawniku przed domem. Tata uważa to za niezwykle, że znalazem trzy sześciolistne koniczyny w dzień moich szóstych urodzin. Tak jakby to była dobra wróżba na moim przyjęciu urodzinowym tego popołudnia lub spełnione marzenie o drzewie w ogrodzie, na które będę się wspinał.

- Masz zbiór suszonych kwiatów? Moja współpasażerka jest widocznie zainteresowana. Udaję, że nie słyszę pytania, ale łowię ostrożnie jeszcze jeden mały kwiatek i trzymam go w górze pod światłem lampki samolotowej, to jest ten ostatni, który jest cały, kruchy i łamliwy, wiecznie żyjący mały kwiatek. Myślę, że jest bardzo prawdopodobne, że zatrąłem się jedzeniem i to jest bez wątpienia znak, że stoję na rozdrożu a moje życie wisi na włosku.

Rozdział siódmy

- Jesteś pewien, że dasz sobie radę? Pytają stewardessy, gdy próbuję wyprostowany zejść z pokładu. Jesteś bardzo blady.

Podczas, gdy wysiadam z samolotu, szefowa stewardess dotyka mojego ramienia i mówi:

- Postaramy dowiedzieć się, co było nie tak z jedzeniem, dwie już spróbowały, ale nie są pewne. Przykro mi. Ale to była najprawdopodobniej, albo ryba w bułce tartej z nadzieniem z sera topionego, albo kurczak w bułce tartej z nadzieniem z sera topionego.

Pracownik lotniska pisze mi adres na kartce, trzymam zmiętą kartkę w mokrej i zimnej dłoni. Jestem w mieście, w którym nigdy nie byłem poprzednio, to pierwsze miejsce mojego pobytu za granicą, siadam na niskim siedzeniu w taksówce. Mój plecak leży obok, zielone gałązki wystają z papierowego zawinięcia w przednim schowku plecaka. Patrząc z perspektywy czasu nie jestem pewien czy byłem sam w taksówce, wydaje mi się niewykluczone, że kobieta w żółtym, prążkowanym golfie odprowadziła mnie do taksówki.

Kiedy samochód zatrzymuje się przy wejściu z czerwonym światłem widzę w szybie samochodowej odbicia ludzi przechodzących obok.

Kierowca obserwuje mnie w lusterku, na przednim siedzeniu ma dużego owczarka z mokrym językiem wystającym z pyska. Nie widzę czy pies jest na smyczy, ale nie interesuje się mną. Zamykam oczy a kiedy je z powrotem otwieram samochód stoi pod szpitalem a taksówkarz odwrócony w moją stronę spogląda na mnie. Pozwala mi zapłacić podwójnie za to, że zwymiotowałem w samochodzie ale nie jest na mnie wściekły, raczej zdziwiony widząc nieodpowiedzialne zachowanie.

Rozdział ósmy

Przede wszystkim kładę ostrożnie plecak obok siebie tak, aby woda nie wyciekła z odnózek, następnie kładę się jak długi na powleczone foliowym prześcieradłem łóżko szpitalne, dwudzestodwu letni mężczyzna i już znalazł się na końcu swojej drogi, zakończenie podróży na jej początku. Zajmuje mi dużo czasu napisanie na kartce mojego imienia i nazwiska, litera po literze, całą wieczność. Ta, która pomaga mi się rozebrać w oświetlonym neonową żarówką pokoju na izbie przyjęć ma brązowe, lśniące włosy i brązowe oczy i chce z caych sił mi pomóc, jestem nagi do pasa i za chwilę rozebrany ze spodni. Czy mama czuła się podobnie, gdy umierała sama na dworze pośród zastygłej lawy, na rękach nieznajomych? W każdym bądź razie jest jasne, że dzień mojej śmierci będzie radosnym dniem dla mieszkańców ziemi, nim słońce zajdzie urodzi się wielu na moje miejsce i odbędzie się wiele przyjęć weselnych.

Nie to, żeby jakimś problemem było umrzeć, prawie wszyscy dobrzy ludzie tej ziemi umarli przede mną. Mój w podeszłym wieku ojciec będzie po prostu zraniony, natomiast mój niepełnosprawny brat bliźniak będzie musiał przejść przez życie beze mnie, a moja gaworząca córeczka, która była zbyt mała aby nocować u mnie, nigdy nie pozna swojego ojca. I chociaż nie mogę powiedzieć, że nie jest mi żal, że mógłbym częściej być z kobietą i mógłbym też zasadzić odnóżki w ziemi.

Kiedy dziewczyna z błyszczącymi włosami kładzie dłoń ostrożnie na moim podbrzuszu, zauważam, że ma zieloną spinkę we włosach, która ma kształt motyla, kobieta, która się mną opiekuje w ostatnim kwadransie mojego życia, nosi we włosach symbol odradzającego się życia.

Odnóżki róż nie przeżyją bez wody, dlatego podnoszę się na kolanach i wskazuję na plecak

- Sadzonki, mówię.

Pielęgniarka schyla się po plecak i przesuwa go w stronę łóżka, nie potrzebuję wcale znać odpowiednich słów, wskazuję a ona jest kobietą, która mnie rozumie. Rozważam przez chwilę czy moglibyśmy być parą, gdybym, krótko mówiąc nie żegnał tego świata, ona może być dziesięć lat starsza, około trzydziestki, ale w tej chwili sędzę, że różnica wieku jest najmniejszym problemem. Lodowaty i złowieszczy ból brzucha daje o sobie znać i nie udaje mi

się snuć doskonałej wizji naszego związku. Kiedy zwymiotowałem tym, co było samolotowym posiłkiem, czyli rybą w bulce tartej z nadzieniem z topionego sera, pielęgniarka pomaga mi ostrożnie owinać mokrymi gazetami odnóżki, tak jakby zdejmowała opatrunki z nóg pacjentów po udanej operacji.

- Przywiozłeś ze sobą sadzonki? pyta i kiedy podchodzi bliżej widzę, że na skrzydłach motyli są żółte plamki.

- Tak, mmówię bezbłędnie w języku tutejszych mieszkańców.

- Pielęgniarka przetyka ślinę jakbym był światłym człowiekiem. Następnie dodaje piękną łaciną:

- Rosa candida. Kiedy z jednej strony sadzonki są zabezpieczone z drugiej zaś strony moja elokwencja i słownictwo ugruntowane, dodaje

- Bez kolców.

- Bez kolców, naprawdę? Pyta i składa moje dzinsy a następnie odkłada schludnie na krzeselko, na mój niebieski sweter z wzorem warkocza, ostatni sweter, jaki mama dla mnie zrobiła na drutach. Za chwilę kobieta ze spinką-motyłem będzie również ostatnią z siedmiu, które widziały mnie nagiego.

- A dwie pozostałe sadzonki, one są też - zastanawia się, co powiedzieć - rosa candida?

- Tak, dla bezpieczeństwa, jeśli jedna z nich zwiędłaby, mówię.

Następnie pozwalam sobie opaść na materac z foliowym prześcieradłem. W tym momencie, kiedy ona została świadkiem mojego cierpienia, pomogła mi wymiotować i podlewać sadzonki, sądzę, że będę mógł zaufać jej w sprawach osobistych. Dlatego też wyciągam zdjęcie mojego dziecka i podaję jej.

- Moja córka, mówię.

Bierze zdjęcie i uważnie je ogląda.

- Słodka, mówi i uśmiecha się do mnie. Ile ma miesięcy? Zadaje mi proste i łatwe pytania, na które moja znajomość języka pozwala mi łatwo odpowiedzieć.

- Prawie siedem miesięcy

- Bardzo słodka, powtarza, ale może nie ma zbyt gęstych włosów jak na siedmiomiesięczną dziewczynkę.

Tego się nie spodziewałem. Człowiek wierzy drugiemu w sprawach osobistych w swoich ostatnich chwilach a ona łamie człowieka. W tym momencie myślę, że bardzo ważne jest, aby ostatnia osoba, z którą mam kontakt w tym życiu rozumiała to z włosami. Że zdjęcie oszukuje i że blond włoski u niemowlaków nie są dobrze widoczne, szczególnie w pierwszym roku życia i do tego absolutnie nie porównywalne z niemowlakami o ciemnych włosach, które rodzą się przeważnie mocno owłosione. Jestem totalnie zdolowany a jednocześnie cierpienie oraz nieznajomość języka nie pozwalają mi stać w obronie mojej córki.

- Niecałe siedem miesięcy, powtarzam tak jakby to w końcu wyjaśniało brak włosów. W tej chwili zorientowałem się, że to był błąd z mojej strony pokazywać jej zdjęcie i nie chcę aby dłużej je oglądała.

- Podaj mi zdjęcie, mówię szybko i wyciągam po nie rękę. Patrę na Florę Sol, moją córkę, śmiejącą się pełną buzią z dwoma zębami w dolnym dziąśle i pamiętam, że wtedy właśnie widziałem ją z małym loczkiem na czole, prosto po kąpieli, kiedy przyszedłem pożegnać córeczkę i jej matkę bez uprzedzenia telefonicznego..

Zamykam oczy podczs, kiedy przewożą mnie do sali operacyjnej i jest mi zimno tylko pod prześcieradłem. Ból staje się jeszcze większy i mówi mi, że jeszcze żyję, oczywiście moje cierpienie jest bezcelowe w porównaniu z problemem energetycznym, biedą na świecie, suszą, huraganem i wojną.

Próbuję wyczytać z min i wyrazu twarzy ludzi ubranych w zielone kitle, czy mam szansę przeżyć. Jeden mówi coś do drugiego a ten drugi śmieje się serdecznie pod zieloną maską, wydaje się jakby to nie było nic poważnego, przynajmniej nie tak, jak gdyby ktoś był umierający. Nie ma nic gorszego jak wesołość i brak współczucia, w momencie, gdy żegnasz się z życiem, ze strony tych, którzy tu zostaną, gdy ty odchodzisz. Nikt tu nawet nie mówi o mnie - na tyle rozumiem – tylko o filmie, który ktoś obejrzał a ktoś drugi zamierza obejrzeć dziś wieczorem. Wzgórze maków, właściwie, znam ten film, on opowiada o człowieku, który został odrzucony przez kobietę i porywa tę kobietę, która go odrzuciła, a później razem z nim ona okrada bank, film otrzymał niedawno specjalną nagrodę bileterów na festiwalu filmowym.

Nagle jestem głaskany po włosach. Po rudej czuprynie, jak powiedziałyby mama.

- Nie bój się, to tylko wyrostek, powiedział głos zza maski.

Głaskanie to nie jest może odpowiednie słowo. Raczej tak jakby ktoś przejeżdżał palcami szybko i swobodnie po moich włosach. Jestem ptakiem, wznoszę się swobodnie w powietrze i poruszam ciężkimi skrzydłami, frunę wolny w powietrzu ponad tą sceną, obserwuję wszystko, co dzieje się na dole, ale nie biorę w tym udziału, ponieważ jestem wolny od wszystkich problemów. Zaraz przed tym jak wszystko zaczyna znikać, wydaje mi się, że słyszę głos taty obok mnie

- Dziś młody mężczyzna nie ma przyszłości w hodowli róż, mój synu.

Rozdział dziewiąty

Kiedy budzę się z narkozy nie pamiętam od razu gdzie jestem, wydaje mi się, że od razu czuję zapach mokrej ziemi i roślinności, tak jakby obudzić się w namiocie po deszczu, mimo to wszystko jest w bieli. Jestem sam i oglądam pokój, wodzę oczami po pomieszczeniu, dopóki moja uwaga nie skupia się na stoliku nocnym obok łóżka. Z trzech plastikowych szklanek postawionych na stoliku, wystają równie liczne, zielone łydgi, znam je, to moje odnóżki. Pomiedzy szklankami została wciśnięta odręcznie napisana karteczka. Dotykam pod prześcieradłem mojego ciała, które zostało pokrojone i scalone razem, staram się je poczuć, że jest prawdziwe, że jeszcze żyję. Szukam mojego pulsu i wyczuwam bicie serca, następnie przesuwam ręką w dół i gładzę wolno mięśnie brzucha, jeden okrąg zgodnie ze wskazówkami zegara, daję sobie też czas aby sprawdzić inne części ciała, w końcu zbliżam się powoli do miejsca z opatrunkiem, tam gdzie mnie rozcieli i naciskam delikatnie ranę. Następnie podnoszę się na kolana i chociaż jestem obolały a szwy mnie ciągną, udaje mi się wyłowić słownik z przedniego schowka plecaka. Odczytanie wiadomości zajmuje mi kilka chwil, słowo za słowem.

Troszczyłam się o twoje odnóżki. Wdrożyłam moją koleżankę z następnej zmiany w sprawę. Pojechałam na urlop do moich rodziców na wieś. Życzę ci powrotu do zdrowia, rudzielcu. P.S., kiedy zaglądałam do sadzonek znalazłam w plecaku świąteczną paczkę.

Położyła prezent od taty na kołdrze. Jest zapakowany w świąteczny papier z wzorkami w renifery i dzwonki, obwiązany niebieską kokardą z zakręconymi końcówkami.

Otwieram paczkę. To jest piżama, gruba, flanelowa z lamówkami w jasnoniebieskie paski. Jest podobna do piżam z lamówkami taty i do tych, którą kupuje dla Józefa. Pomimo wszystko wyjmuję ją z folii i usuwam papierowy karton z bluzy. Tata odciął metkę z ceną. Kiedy podnoszę bluzę od piżamy do góry, z jej rękawa wypada ozdobnie wypisana karteczka:

Mój Lobbi. Jest wiele do wspominania i można także dziękować czasom, które minęły. Wysyłamy ci Józefem ciepłe pozdrowienia i jednocześnie życzymy ci, aby ta bezpretensjonalna piżama przydała ci się w „Wiecznym zmaganiu się z życiem“ (w cudzysłowie na karteczce) za zagranicą.

Twoi tata i Józef.

Tata pozwolił również podpisać się Józefowi pod życzeniami. Co miał na myśli, pisząc bezpretensjonalna? Przecież wie, że ja spałem, co najwyżej w majtkach, czy było to pretensjonalne spać bez piżamy tak jak miałem w zwyczaju?

Zamierzam wstać na boso, ale szwy mnie ciągną i kręci mi się w głowie. Czuję, jaki jestem ociążały, jakbym klęczał na kolanach w nurcie rzeki, więc kładę się z powrotem i zasypiam. Później, kiedy się budzę, przy moim łóżku stoi kobieta w białym fartuchu, ma brązowe, długie włosy uczesane w kitkę, to nie jest jednak ta sama co ostatnio. Dostałem herbatę z cukrem do picia i tosta z serem. Podczas, gdy piję herbatę ona mnie zagaduje zainteresowana sadzonkami.

- Jaki to gatunek? Pyta. Dobieram słowa, które pasują do mojego nowego życia.

- Ośmiopłatkowa róża, mówię obcym i zachrypniętym głosem.

- Czy to wszystko to jeden i ten sam gatunek?

- Tak, dwie dodatkowe są na wypadek, gdyby jedna z nich zwiędła, mówię dziwnie obcym głosem, ciało i głos nie pasują do siebie.

- Twój głos wróci niedługo z powrotem, mówi, to narkoza.

Jestem niemożliwie śpiący i czuję, że zaraz znowu odpłynę, tak jakbym nie mógł wybudzić się z sennych marzeń i nie mógłbym wstać.

Kiedy znowu budzę się, stoją przy mnie dwie osoby w białych fartuchach, po obydwóch stronach łóżka i rozmawiają o mnie. Jedna z nich podnosi kołdrę od strony opatrunku i chociaż wyłapuję poszczególne słowa wyrwane z kontekstu, mówione są zbyt szybko i nie mogę zrozumieć sensu. Myślę, że wciąż jest mi trudno się obudzić. Mówiono coś do mnie, pytano mnie o coś i podczas, gdy próbuję odpowiedzieć odpływam, zasnąłem znowu podczas konwersacji.

- jest wyczerpany, pozwólmy mu spać, to ostatnie, co do mnie dotarło.

Ponieważ zasypiam często, gdy próbują ze mną rozmawiać, mogę zostać w szpitalu dwa dni dłużej. Nikt nie robi zastrzeżeń pod adresem sadzonek, każda nowa zmiana jest poinformowana o sprawie i dają temu spokój.

Za każdym razem, gdy odpływam, śni mi się ten sam sen. Śni mi się, że mam nowe, dobrej jakości niebieskie kalosze i pracuję w bardzo znanym i niedostępnym ogrodzie różanym.

Kiedy wstaję widzę wciąż bardzo wyraźnie kalosze, są o jeden numer za duże. Nic innego w moim śnie nie jest w kolorze nawet róże są bez koloru, tylko kalosze są niebieskie. Wtedy mój sen zmienia się nieoczekiwanie, widzę zkręt i wiem, że muszę tam podążać. Patrę w wąską uliczkę i tam na końcu uliczki stoi mama w strumieniu światła. Idę za nią w niebieskich kaloszach do góry po wysokich schodach do dzwi, za którymi ona znika. Pukam do tych dzwi a wtedy mama mi otwiera. Zaprasza mnie do środka na herbatę z cukrem.

Kiedy wreszcie wstaję, straciłem trzy dni z kalendarza. Po pierwsze żyję i mam nieskończone możliwości w mojej sytuacji. Ponieważ wstaję spocony, po tym jak spałem, ta, która jest aktualnie na zmianie chce abym poszedł pod prysznic jeszcze zanim mnie wypiszą. Idę za nią do łazienki, daję małe kroki, ponieważ blizna sprawia mi ból. Ta ma także brązowe oczy ale krótkie, brązowe włosy. Chciałbym raczej być sam, ale ona stoi i obserwuje mnie, na wypadek gdybym stracił przytomność, nie można nic innego powiedzieć jak to, że kobiety, które się mną opiekują są troskliwe. Zdejmuję szpitalne ubrania i kładę je na krzesło przed szpitalnym lustrem. Kiedy wychodzę z pod prysznica pielęgniarka wytarła zaparowane lustro. Przyglądam się mojemu unicestwielnemu ciału, podczas gdy ona zmienia mi plaster na cięciu po prawej stronie brzucha. Czarne szwy wystają mi z rany. W tej chwili, świeżo po prysznicu z pielęgniarką u lewego boku, sądzę, że nie jestem niczym więcej jak tym nowym ciałem z raną pooperacyjną. Uczucia, wspomnienia i sny nie są dłużej tym co czyni mnie mną, raczej jestem przede wszystkim męskim ciałem z krwi i kości. Po tym jak przeżyłem śmierć i zmartwychwstanie oraz kontakty z trzema brązowookimi pielęgniarkami w ciągu trzech dni, jestem wypisany i dostaję pudełko z czterema różowymi tabletkami przeciwbólowymi do domu. Ubieram się i chowam odnóżki do plecaka wraz ze zbiorem suszonych roślin i piżamą. Kiedy kopię w plecaku, szukając czystego podkoszulka, żeby go założyć, natrafiam na dole plecaka na ostatni słoik dzemu rabarbarowego mamy, który tata wetknął mi do plecaka. Pielęgniarka szykuje mi kilka kartek z gazety, abym mógł owinąć odnóżki, widzę od razu, że jest to krytyka sztuki teatralnej.

- Masz kogoś, kto pojedzie z tobą? Pyta lekarz, który mnie wypisuje.

Mówię mu, że będę w dobrych rękach.

Jedno, co jest w moim życiu pechowe to doświadczenia z zapinaniem suwaka w dżinsach. Staram się najlepiej jak mogę dać sobie radę samodzielnie i bez pomocy założyć dżinsy, ale jestem obolały w okolicach rany pooperacyjnej i w końcu to brązowooka przychodzi mi z pomocą

Rozdział dziesiąty

Dzwonię do taty z budki telefonicznej po drodze ze szpitala. Chrząkam kilka razy podczas rozmowy i następnie najbardziej naturalnie jak umiem, mówię mu , że niespodziewanie wylądowałem w szpitalu na usunięciu wyrostka. Staram się być trochę niedbały ale głos jest zachrypnięty i dziwny, tak jakby nieznajomy człowiek opowiadał pierwsze rozdziały w mojej krótkiej biografii i naraz jestem bliski płaczu.

Tata chce, abym wrócił do domu następnym samolotem. Kiedy mówię, że to nie wchodzi w grę, chce sam przylecieć do mnie i opiekować się mną dopóki nie wyzdrowieję. Słyszę, że się martwi.

- Twoja mama nie brałaby nic innego pod uwagę, powiedział. To było w rzeczywistości brane pod uwagę kilka razy zobaczyć jak Josef radzi sobie za granicą, dodał. Josef lubi latać.

Mówię mu tak jak jest , że mam wynajęte mieszkanie.

- Studencka klitka na siódmym najwyższym piętrze, bez windy.

- Ja i Josef możemy zamieszkać w domu noclegowym.

- Tata mówi jak człowiek starej daty, myśli, że w tym mieście jest tylko jeden hotel. Tak jakby on i Josef mieli nadzieję, że w hotelu nie będzie wolnych pokoi i zostaną odprawieni z kwitkiem i będą musieli spać w stajence. Zabiera mi trochę czasu przekonać tatę, któremu brakuje trzech lat do osiemdziesiątki a zamierza wybrać się w podróż samolotem ze swym niepełnosprawnym synem, że ja nie potrzebuję nikogo do opieki. Znajduję w sobie siłę i mówię ojcu, że nie musi się obawiać, że będę u mojej przyjaciółki, która studiuje archeologię.

- Pamiętasz Thourun, mówię, która była ze mną w klasie w szkole podstawowej i często nas odwiedzała, ta, która grała na wiolonczeli, nosiła okulary i aparat na zęby.

Była także w tym samym liceum co ja, ale przestała przyjeżdżać do nas, następnie wpadłem na nią w kwiaciarni, kiedy akurat była w domu na wakacjach. Potrzebowałem nawóz a ona kupowała stokroki , kiedy wychodziłem zaproponowała mi bez ogródek, że mógłbym u niej nocować.

- Thourun ma fajne mieszkanie, mówię teraz, po tym jak było mi poprzednio ciężko w malutkiej klitce, dojdę szybko do siebie będąc u niej. Będzie na pewno gotowała dla mnie, dodaję szybko, żeby uspokoić ojca, który próbuje opiekować się swoimi jedynymi dziećmi, bliźniakami. Nie mówię mu, że studentka archeologii właśnie wyjechała na tydzień, żeby zwiedzać cmentarze w dwóch miastach i rozwijać swoje horyzonty.

- Możesz zawsze przyjechać domu, mówi. Nic nie ruszyłem w twoim pokoju, wszystko jest na swoim miejscu, tylko trochę posprzątałem, zmieniłem pościel i umyłem podłogę. Cały wieczór zabrało mi prasowanie pościeli.

- Tato! Przerabialiśmy już to. Zostanę tutaj parę dni, aż zdejmą mi szwy, następnie kupię używany samochód i pojadę na południe, co zajmie mi kilka dni.

Czuję, jaki jestem zmęczony, nie jestem w stanie dłużej podtrzymywać konwersacji. Nadal pozostaje mi podziękować mu za pizamę. Muszę się skupić i zebrać siły, żeby zakończyć rozmowę.

- Dziękuję ci za pizamę, jest bardzo użyteczna.

Następnie daję tacie numer telefonu domowego mojej, jak ją ojciec nazywa koleżanki, z którą szedłem do Pierwszej Świętej Komunii, która pożycza mi łóżko, podczas swojego pobytu zagranicą, gdzie kopie z użyciem łopaty na dwóch cmentarzach i zdobywa doświadczenia życiowe, które przypuszczalnie będzie dla niej objawieniem i poszerzeniem obrazu świata. Ojciec powiedział, że zadzwoni wieczorem i dowie się jak daje sobie radę.

Do domu mojej przyjaciółki nie jest daleko, ale rana sprawia mi ból przy każdym jednym kroku. Podczas drogi mogę podziwiać budynki i ludzi, najwięcej jest kobiet ciemnowłosych i ciemnookich.

Klucze są w piekarni w piwnicy ale samo mieszkanie jest na siódmym, najwyższym piętrze na poddaszu i nie ma windy. Klucze są cztery w komplecie a kobieta w piekarni tłumaczy mi do czego każdy z nich służy, do drzwi na dole, do piwnicy, do skrzynki na listy i do mieszkania mojej przyjaciółki. Drewniane schody skrzypią, każdy schodek to wyzwanie dla mojego niedawno zszytego brzucha. W mieszkaniu jest zimno, panuje tu ład i porządek. Łóżko jest starannie zaścielone, spodziewam się, że pod nakryciem jest kołdra, którą będę użytkował cały tydzień, podczas, kiedy moja szkolna przyjaciółka, z którą w rzeczywistości straciłem kontakt, bada nagrobne kamienie. Jest jasne, że tu mieszka kobieta, jest tutaj mnóstwo zbędnych małych przedmiotów, świeczników, serwetek, kadzideł, pudełeczek, książek i zdjęć, muszę być

ostrożny, żeby ich nie poprzewracać. Najwyraźniej kupiła to wszystko na pierwszym targu, w krasnoludkowym mieszkaniu jest zabytkowe biurko, na stoliku jest zabytkowa lampa, zabytkowe łóżko, zabytkowe świeczniki i zabytkowe lustro w przedpokoju, które mnie wita, kiedy wchodzę do środka.

Lustro jest przeznaczone dla średniowysokiej kobiety i kiedy wchodzę, muszę się znacznie schylić, żeby móc przyjrzeć się samemu sobie.

Przejechałem ręką po grubych, rudych i kręconych włosach, są to rzeczywiście szczególne cechy wyglądu. Oczywiście jestem trupio blady a niewiele także wie, że większość rudych ludzi jest śpiąca całe swoje życie. Jeśli by pominąć mój chłopięcy wygląd, czuję się jak stary człowiek, naprawdę doświadczony życiowo w ciele młodego mężczyzny. Czy tu i teraz nie kręci się wszystko wokół tego, żeby jakoś zabić czas zanim się umrze, czy może mnie coś jeszcze zaskoczy?

Ustawiam odnóżki w szpitalnych kubkach na parapecie i próbuję różnych ustawień pokrętła od kaloryfera, ale to nie działa. Jestem głodny, ale ponieważ nie byłem na tyle przytomny, żeby kupić coś w piekarni, nie chce mi się schodzić sześć pięter w dół i później znowu wchodzić sześć pięter w górę. Zamiast tego kładę się w poprzek łóżka i przykrywam głowę skórzaną kurtką. Po krótkiej chwili rozbieram się ze spodni i swetra i wczółguję się pod kołdrę. Wącham kołdrę, lecz zapach nie budzi we mnie żadnych specjalnych uczuć. Przewracam się z boku na bok w pożyczonych prześcieradłach, na przemian zimny i spocony, wszystko wskazuje na to, że mam zakażenie w ranie i mam gorączkę, jedno nieszczęście za drugim. Ale nie staram się rozczulać sam nad sobą zbyt mocno.

A jednak tęsknię za tatą. W rzeczywistości nie jestem jeszcze gotów aby opuścić rodzinne gniazdo a jasnoniebieska pościel z wzorem w łódki została w mojej pamięci. Co tata będzie gotował na obiad? W tych niewypowiedzianych słowach on mógłby właśnie gotować pełną parą ziemniaki, a kiedy już nic nie widać przez zaparowane okno, tata wrzuca kawałki ryby do garnka. Chociaż nie tęsknię wprost za jego kulinarnymi doświadczeniami, po tym jak mama umarła, to jednak jego obecność kojaży mi się przede wszystkim z czasem posiłków. Naprawdę byłbym gotów zjeść soloną, gotowaną rybę z ziemniakami i masłem. Kiedy byłem mały tata zdejmował dla mnie skórę z ryby i wyjmował ości, kładł na wierzch masło i ubijał wszystko razem z ziemniakami. Obserwowałem go, tworzącego żółto- białą dziurę, nie można było rozprawadzać jedzenia po całym talerzu, bo wtedy posiłek nie utrzymywał się gorący. To mogło zająć dłuższą chwilę wygładzić ściany wulkanu, iść przez tę nierówną i dziką naturę

ostrym nożem taty. Zjadam tylko dwa gryzy, wtedy jestem syty i muszę iść robić co innego. Tata sadza mnie cierpliwie z powrotem na krzeselko i karmi mnie rybą. Ale gdzie jest mój brat, dlaczego nie siedzi z nami przy stole? A jednak, siedzi spokojny na przeciwko mnie i je bez problemu wszystko co mu nałożono. Nie robi żadnych uwag, nie jest jak ja, zawsze pytający i ciekawy, nie pozwala sobie schodzić pod stół, żeby sprawdzić co mieszka pod płaszczyzną świata.

- Jedna za tatę.

Rozdział jedenasty

Pomimo, że mieszkanie jest na najwyższym piętrze a okno jest zamknięte, wdziera się tu do środka miejski zgiełk wprost do mojego łóżka, klaksony samochodowe, krzyk i wołanie wydają się być bardzo blisko. Ściemnia się szybko, niebo sinieje tu po godzinie szóstej a następnie mrok ogarnia całe miasto.

Okno jest zwrócone na wąski dziedziniec, z łóżka widzę oświetlone sąsiednie mieszkanie, kuchnia bez zasłon i salon, które, jak zgaduję, są około czterech metrów od mojego łóżka. To jest tak jakby zaglądać do domku z lalkami, gdzie nie ma przedniej ściany i można oglądać pokaz życia rodzinnego. To już trzeci raz w ciągu godziny, gdzie moja sąsiadka z drugiej strony przejścia, ukazuje się w kuchni ubrana w pizamę, patrzę na nią smarującą sobie dwa kawałki chleba i kładąca na nie szynkę. Wygląda jakby ona nie zastanawiała się nad tym, że nie ma zasłon i jeden lub dwa razy zerka prosto w moją stronę, jest w fioletowo- czerwonej pizamie a w drugiej ręce trzyma kanapkę. Następnie znika na krótką chwilę z okna a kiedy pojawia się znowu, jest ubrana w sukienkę i obok niej stoi mężczyzna, który wyjmuje zakupy z reklamówki. Dziewczyna mogłaby być w moim wieku, w jednej chwili zamieniam się miejscem z jej chłopakiem. Gdyby rana na moim brzuchu zagoiła się piorunem, byłbym otwarty na możliwość poznania jej lepiej, oczywiście, jeśli miałbym taką możliwość. Nie mogę jednak sobie wyobrazić, że coś podobnego mogłoby mnie spotkać. W każdym razie możliwość poznania jej pozostawiam tylko w myślach. Mogłoby zabraknąć mi na przykład jajek, a ponieważ umiem robić sadzone jajka, to byłyby konieczne do niej zapukać. Wtedy w rzeczywistości musiałbym najpierw zejść z szóstego piętra w moim domu i wyjść na ulicę, do sklepu, co sprzedaje jajka i wejść do drzwi wejściowych w jej budynku. Ponieważ nie mam klucza do drzwi wejściowych mojej sąsiadki, potrzebowałbym użyć sposobu, żeby dostać się do środka z nic nie podejrzewającymi sąsiadami i następnie wejść na szóste piętro po to, aby móc zapukać do jej mieszkania. Tworzę więcej możliwości zbliżenia się do niej. Najprościej byłoby oczywiście spotkać się na dole w piekarni.

- Chodź, mówi wtedy i bierze mnie za rękę i ciągnie przez wyłożony kostką dziedziniec. Idziemy na górę, do mnie. Kiedy skończyłaby głaskać mnie po włosach, podobnie jak swojego chłopaka, nie byłbym pewien czy miałbym jej coś do powiedzenia. Rozważam czy moje doświadczenie z sześcioma kobietami jest duże czy małe dla mężczyzny w moim wieku, średnie, normalne czy zbyt małe?

Otwieram okno i zapach jedzenia drażni mój głód. Wpada mi do głowy, żeby się zorientować czy jest coś do zjedzenia w kuchni i przejechać obydwie lodówki. Pobieżny przegląd ukazuje, że jest chleb chrupki i zupa szparagowa w papierku. Biorę słoik dżemu rabarbarowego z plecaka i zjadam trzy kawałki chleba chrupkiego z dżemem, podczas gdy zupa się gotuje. Z niedowierzaniem stwierdzam, że moja przyjaciółka ma bardzo dużo przyborów kuchennych, wydaje się, że wszystkiego ma poczwornie. Następnie otwieram szafkę z porcelaną i szukam szklanki. Kubeczki są we wzorki w róże i mają złote obwódki, boję się wypuścić z rąk tę świąteczną zastawę i kopię ostrożnie na dnie szafki do momentu, aż znajduję plastikową szklankę, aby napić się z niej wody.

Jaki będzie mój dom? Dom jest grą dwóch osób, powiedziałaaby mama, to jedno, co dla mnie byłoby bezcenne to sadzonki, widzę siebie z reguły w ogrodzie, doprowadzającego wszystko do porządku. Nie jestem taki jak ojciec, urodzony mąż, który nie wychodzi bez krawata do garażu i śrubokręt gwiazdkowy oraz łącznik do rur ma zawsze na wierzchu. Nie jestem złotą rączką tak, jak mężczyźni w rodzinie, którzy łącznie mogą zrobić wszystko; położyć chodnik, pociągnąć elektrykę, zrobić dzwiczki do kuchennych szafek, wymurować schody, odepchać zapchany odpływ i wymienić okna, wszystko co mężczyzna musi umieć. Mógłbym coś z tego zrobić a może nawet wszystko, ale nigdy nie będzie to dla mnie przyjemne. Mógłbym zawiesić półki ale nigdy nie byłoby moim hobby zawieszanie półek, nie marnowałbym wieczorów i weekendów na podobne rzeczy. Nie widzę siebie skręcającego razem segment, podczas, kiedy ojciec elektryk zakłada elektrykę, możliwe, że mój teściu byłby mistrzem kładzenia wykładzin i wówczas oni mogliby myśleć o problemie razem, teściowie, każdy ze swoim kubkiem kawy na moim segmencie. Lub to, co byłoby gorsze, to, że ja i ojciec bylibyśmy tacy sami a on opowiadałby mi o pracy jak uczniakowi. Dlatego czym więcej myślę o tej możliwości, aby założyć dom, tym wyraźniej widzę jak to kiepsko wygląda w moim przypadku. Inny problem stanowiłby ogród, mógłbym spędzać całe wieczory i noce sam w ogrodzie.

Kiedy kończę zupę szparagową, dzwoni tata. Chce wiedzieć czy zjadłem, a ja na szczęście mogę to potwierdzić. Wtedy tata chce wiedzieć, co było do zjedzenia, mówię mu, że po usunięciu wyrostka jest mile widziane jedzenie lekkich posiłków, więc była to zupa

szparagowa. Sam był zaproszony do Boggi na zupę mięsną. Wtedy ojciec pyta o Thorun, a ja mówię mu, że wyszła na moment. Ojciec chce wiedzieć czy dochodzę do siebie, mówię mu, że czuję się dużo lepiej. Następnie pyta mnie czy ściemnia się zawsze o tej samej porze.

- Tak, około szóstej.

- Jak pogoda, pyta?

- Taka sama jak rano.

- Umiarkowane zachmurzenie, właściwie wiosenna pogoda.

- Jak prąd u ciebie?

- Co masz na myśli? Światło się zapala, mówię.

Nie potrafię nic, co wiąże się z prądem. Tata próbował uczyć mnie jak zmienić wtyczkę w kablu elektrycznym o poranku w moje dziewiąte urodziny i pamiętam, jaki był zdziwiony moim brakiem zainteresowania. To było tak, jakbym powiedział mu, że nie chcę być mężczyzną. Kiedy pyta mnie o elektrykę, mam wrażenie, że sprawdza moją męskość.

- źle toleruję ciemność, mój Lobby, mówi elektryk, zanim życzy mi dobrej nocy.

Kiedy pozdrowiłem ojca na dobranoc i życzyłem zdrowia Josefowi, ubrałem się w piżamę od nich i położyłem się z powrotem pod dziewczęcą pościel. Rękawy i nogawki są generalnie za krótkie. Od czasu operacji myślę dużo więcej o ciele niż poprzednio, o moim ciele a także innych. Mówiąc o ciele innych mam na myśli przede wszystkim ciała kobiet, mimo to, czasem zauważam też męskie ciała. Rozmyślam, dlatego czy narkoza przed czterema dniami mogła mieć wpływ na zwiększenie mojego zainteresowania cielesnością. Mam obolały brzuch, a jednocześnie jestem bardzo samotny pod kołdrą. To jedno co mogę sobie samemu zaproponować, jest to wączanie kołdry po samym sobie, dotykam mojego ciała, aby sprawdzić czy jeszcze żyję. Zaczynam od jego wyjątkowych części, które są po to, aby mnie upewnić, że te części są moje. Chociaż to jest jasne, że jestem skazany na samotność, podczas gdy dochodzę do siebie po wycięciu wyrostka. Tymczasem nie znajduję namacalnego dowodu, że jestem mężczyzną. Kiedy człowiek nie może spać, wtedy zaczyna myśleć. Rozmyślam również czy nie powinienem był wziąć numeru telefonu do brązowookiej pielęgniarki, która zajmowała się odnózkami i pomogła mi dojść do łóżka pierwszego wieczoru, tej ze spinką- motylem. Czy może do tej drugiej, która pomogła mi pod prysznicem a później zmieniła mi opatrunek.

